Kaina 10 Pf.

KARYS

Nr. 40 (1149) Vilnius, 1942 m. rugsėjo 26 d.

SAVISAUGOS DALIŲ SAVAITRAŠTIS

LEIDŽIA LIETUVOS SAVISAUGOS DALIŲ ŠTABAS
Vyr. redaktorius *kpt. Simas Urbonas.*
Redakcijos ir administracijos adresas: Vilnius, Jėzuitų g-vė Nr 3
Telef. per Vilniaus karišką: 29. Darbo val.: 07—12,30; 14—17
(dienomis prieš šventadienius 07—13).
Spausdinamas „Švyturio" sp., Šv. Onos g-vė Nr. 3.

DAUGIAU NEGU PAREIGA!

Dabartiniu metu vykstančioje žūtbūtinėje kovoje prieš bolševizmą, su ginklu rankose dalyvauja gausūs mūsų karių būriai, uoliai atlikdami įvairias karių pareigas. Visiems lietuviams yra žinoma, kad mūsų vyrai, atlikdami savo pareigas, yra sudėję ir deda nemaža kraujo aukų. Pralietas kraujas yra auka, kuri neturi sau palyginimo su aukomis, daromomis tėvynėje.

Kritusieji mūsų kariai yra vienintelis ir tikras laidas, kad tėvynė, pasibaigus tai milžiniškai kovai, turės teisės reikalauti už pralietą kraują tinkamo atpildo. Vadinas, mūsų kariai, nepaisydami jokių medžiaginių išskaičiavimų, atsižadėdami savo asmeniškų reikalų ir kasdien žiūrėdami mirčiai į akis, kovoja dėl vieno didelio tikslo — sukurti tėvynei laisvą rytojų, patikrinti gimtajam kraštui laimingą gyvenimą. Jie petys į petį su vokiečių kariais grumiasi su žmonijos gėda — bolševizmu, nepalaužiamai tikėdami, jog teisybės vardan pradėta kova turi būti apvainikuota pilnu, galutinu laimėjimu.

Tiems mūsų kariams, esantiems toli nuo tėvynės, nuo artimųjų, kiekvienas mūsų jų atžvilgiu parodytas rūpestis, padaryta menka dovanėlė, yra nepaprastai maloni, džiaugsmu glostanti širdį. Kogi mūsų kariai, esantieji rytuose, daugiausia stokoja, ko jie daugiausia iš mūsų norėtų patirti? Visus savo norus ir pageidavimus jie išreiškia pasididžiavimo vertu karišku kuklumu: **nepamirškite mūsų!**

Nepaisant to, kad paskelbtas knygų vajus, o žiemą šiltų daiktų rinkliava, davė gražius rezultatus, vistik reikia labai rimtai susimąstyti, ar mes, atlikę šias šventas pareigas, jau esame viską padarę kovojančių brolių atžvilgiu ir vėl galime skęsti kasdieninių reikalėlių labirinte? Argi mes turime atsiliepti tik trimitų balsams, šaukiantiems padėti mūsų kariams? Ar mūsų pareiga paaukoti knygą, žurnalą, atnešti pirštines šalančiam kariui tik tada, kai prisiskaitome graudinančių straipsnių arba kai mus užklumpa rinkėjai? Ypač tie klausimai derėtų pastatyti miesto žmonėms, kurie, karo aplinkybių slegiami, yra pasinėrę tik asmeniškų reikalų tvarkyme ir atitolę nuo didesnių, bendrų reikalų, kuriuose negalima iš karto užčiuopti asmeninės naudos.

Tampresnis ryšių palaikymas su mūsų kariais, esančiais rytuose, turėtų eiti ne iš šalto pareigos jausmo supratimo, bet gaivališkai, spontaniškai arba pagaliau jei jau iš pareigos, tai su lietuvišku entuziazmu. Štai pora gyvų pavyzdžių, rodančių, kad tokių entuziastų esama, kad yra lietuvių, kurie moka ir sugeba pažvelgti plačiau, negu jų asmeniško „aš" interesai reikalauja.

Šio savaitraščio administracijai vienas provincijos lietuvis atsiuntė 13 RM ir paprašė siuntinėti laikraštį kariams, esantiems rytuose. Neseniai viena vilnietė atnešė kelias patefono plokšteles ir per šimtą vokų, prašydama visa tai perduoti mūsų vyrams. Tai buvo padaryta be jokio trimitavimo, nepaisant jokių vajų, o iš gilaus ir nuoširdaus noro padėti mūsų vyrams, atsidūrusiems toli nuo tėvynės, vedantiems kietą, sunkų kario gyvenimą.

Tam tikrais atvejais, kariui ilgai nemačiusiam savo tėvynės, gal ne tiek džiaugsmo suteiks toji pati knyga ar žurnalas, bet patsai faktas, kad tėvynėje likusieji juo rūpinasi, įvertina jo kovą ir stengiasi pagal išgales ją palengvinti. Taigi, kiekvieno lietuvio pareiga atsiliepti gyvai, atsiliepti į visus mūsų karių pageidavimus, pareikštus organizuotai (vajaus, rinkliavos pavidale), bet stengtis taip pat tiesioginiai užmegzti ryšį su jais ir tą ryšį nuolatinai palaikyti, jį stiprinti. Rodos, nereikia didelio savęs išsižadėjimo, kad sužinotum vieną, kitą lauko pašto numerį ir pagal jį laikas nuo laiko tiesioginiai kariams pasiųstum žurnalų, knygų ar šiaip ką nors. Reikia suprasti, kad sąryšyje su transporto ir kitais sunkumais organizuoti oficialius vajus įmanoma tik tam tikrais laikotarpiais. O tiesioginis ryšis visų mūsų pastangomis gali būti nenutrūkstamai palaikomas. Be to, vajaus, rinkliavos griebiamasi tik tuo atveju, kada mūsų kariams reikalinga didesnio masto medžiaginė parama. Atminkime jų kuklų prašymą — nepamirškite mūsų! Parodykime daugiau lietuviško entuziazmo šiame didelės reikšmės turinčiame nuolatiniame bendradarbiavime, neapsiribodami vajų terminais! Šiuo keliu eidami atliksime darbą, kuris aiškia parodys mūsų lietuvišką širdį, mokančią suprasti ir atjausti brolio vargą ir dar daugiau — pasiaukojimą.

Ab.

Šiaurės jūroje sunaikinta laivų vilkstinė

Iš Vyriausiosios Fiurerio Būstinės Vyriausioji kariuomenės vadovybė pranešė:

Vsiškai sunaikinus Šiaurės jūroje didelę laivų vilkstinę 1942 metų liepos 2—7 dienomis, rugsėjo 13 dieną iš britų pusės buvo vėl pamėginta didelę laivų vilkstinę, apsaugotą stiprių karo laivyno pajėgų, per Šiaurės jūrą nusiųsti į vieną sovietų uostą. Tą žygį palengvino labai blogos oro sąlygos ir ledų siena, leidžianti plaukti toliau šiaure.

Vokiečių kovos lėktuvų eskadrilės povandeniniai laivai puolė ir sumušė per ištisas dienas trukusias, kupinas pasiaukojimo kovas ir tą laivų vilkstinę, sudarytą iš 45 prekinių laivų.

Esant blogoms sąlygoms dėl didelio atstumo, esant blogam orui ir stipriai veikiant priešo zenitinei artilerijai bei naikintojų gynybai, mūsų kovos lėktuvai nuskandino tos vilkstinės 25 prekinius laivus, bendros 177.000 btr talpos. Dar aštuoni laivai buvo taip smarkiai sužaloti, kad juos galima laikyti žuvusiais. Be to, aviacija iš apsaugos laivų sunaikino vieną naikintoją ir du apsaugos laivus ir dar vieną naikintoją padegė.

Mūsų povandeniniai laivai atkakliuose perskiojamuose mūšiuose nuskandino penkis prekinius laivus, bendros 29.000 brt talpos, iš laivų vilkstinės ir torpedomis pataikė į du britų naikintojus, kurių nuskendimo dėl labai blogo oro nebuvo įmanoma pastebėti.

Tuo būdu priešas patyrė vieną didžiausių pralaimėjimų per kovas su laivų vilkstinėmis. Šešių dienų būvyje jis neteko 38 visokiausios karo medžiagos prikrautų prekinių laivų, jų tarpe ir tanklaivių, bendros 270.000 brt talpos. Prie to dar reikia pridėti šešių karo laivų netekimą. Tik laivų vilkstinės likučiai, iš dalies žymiai sužaloti laivai, galėjo paspruktI.

Gen. feldmaršalui Keiteliui 60 m.

BERLIN. Vyriausiosios karo pajėgų vadovybės viršininkas generolas feldmaršalas Wilhelmas Keitelis 1942 metų rugsėjo 22 dieną baigė 60 metų amžiaus.

Generolas feldmaršalas Keitelis yra kilęs iš senos žemutinių saksų su žeme glaudžiai susijusios giminės. Jis gimė 1882 metų rugsėjo 22 dieną savo tėvo ūkyje Helmscherodėje, prie Gandersheimo. Savo karinę karjerą jis pradėjo 1901 metais, baigęs brandos egzaminus, kaip vėliavininkas Žemutinės Saksonijos artilerijos pulke Nr. 46 Wolfenboettelyje. Kaip pulko adjutantas su šiuo pulku jis 1914 metais išžygiavo į Pasaulinį karą. Už savo pasirodymą per Marnos mūšį jis buvo apdovanotas I-jo laipsnio Geležiniu Kryžiumi ir buvo prie Reimso sužeistas. Būdamas kapitonu jis 1914-15 metų žiemą vadovavo vienai savo pulko baterijai. 1915 metų pavasarį kapitonas Keitelis buvo paskirtas į X rezervų korpuso generalinį štabą. Tas korpusas kovojo Vogėzuose, Galicijoje ir Serbijoje, o 1916 metais — prie Verduno. Nuo 1916 metų vasaros jis buvo vyriausiojo štabo karininkas pirma vienoje Vakarų fronto divizijoje, o vėliau, nuo 1917 metų gruodžio mėn., prie laivyno korpuso Flandrijoje, kur vadovavo admirolas von Schroederis. 1916 metais kapitonas Keitelis buvo apdovanotas Hohenzollernų dinastijos ordinu. Po dalyvavimo savanorių korpuso kovose su lenkais Poznanės provincijoje jis perėjo į Reicho kariuomenę, kur pradžioje buvo Hanoverio raitelių mokyklos mokytojas, o vėliau pusantrų metų, kaip baterijos viršininkas, vadovavo savo senojo pulko tradiciniam vienetui. 1925 metais jis buvo perkeltas į karo ministeriją. Nuo 1927 iki 1933 metų Keitelis, pakeltas į pulkininkus, vadovavo organizaciniam skyriui kariuomenės biuro, kaip tuomet buvo vadinamas vyriausiasis kariuomenės štabas. Būdamas šioje vietoje, jis vadovavo Reicho rytinių provincijų sienos apsaugos stiprinimui ir vykdė pirmuosius parengiamus darbus visuotinei karo prievolei sugrąžinti. Kai Fiureris sugrąžino Vokietijai jos karinę galią, generolas majoras Keitelis 1934-35 metais suorganizavo Bremene 22 diviziją.

1935 metais generolas Keitelis, kaip tuometinės Reicho karo ministerijos karo pajėgų įstaigos viršininkas, vadovavo visiems klausimams, liečiantiems bendrą karo vedimą ir trijų ginklo rūšių bendradarbiavimą. Šios problemos pasiliko svarbiausia jo darbo sritis, kai Fiureris 1938 metų vasario 4 dieną paėmė į savo rankas karo pajėgų vadovavimą ir pavedė generolui Keiteliui vadovauti vyriausiosios karo pajėgų vadovybės karinės vadovybės štabui.

Būdamas vienas iš artimiausių Fiurerio karinių bendradarbių, Keitelis, kuris 1938 metų lapkričio 1 dieną buvo pakeltas į generolus pulkininkus, turėjo didelę įtaką vokiečių karo pajėgų organizavimui, steigiant Didįjį Vokiečių Reichą.

Fiureris po karo žygio Lenkijoje apdovanojo generolą pulkininką Keitelį Geležinio Kryžiaus Riterio Kryžiumi, o po to, kai jis Compiegne sudarė karo paliaubas su Prancūzija, pripažindamas jo didelius nuopelnus visai vokiečių tautai, 1940 metų liepos 10 d. reichstago posėdyje pakėlė jį į generolus feldmaršalus. Ir tolesnėje kovoje už vokiečių tautos ir Reicho laisvę ir didybę generolas feldmaršalas Keitelis, kaip ištikimas pasekėjas, stovi šalia savo Fiurerio.

Japonai puola toliau

BERLIN. Naujojoje Gvinėjoje ir Salomono salose japonai toliau žengia priekin. Priešais Port Moresby vyksta smarkios kovos, dalyvaujant tankams ir artilerijai. Jų metu japonai sėkmingu puolimu iš šono privertė australiečius pasitraukti iš jų užimtųjų pozicijų. Japonų karo laivynas bei aviacija ir toliau stipriomis pajėgomis prisideda prie žemėje vykstančių kovų. Japonų kovos lėktuvai sėkmingai puola australiečių užnugario ryšius su Port Moresby bei laivininkystę Koralų jūroje. Pataikius bomboms, prie Port Moresby nuskandinti du Australijos transportiniai laivai, bendros 9.000 brt. talpos ir dar vienas didesnio tonažo transporto laivas prie Broome.

Sekmadienį ir pirmadienį japonų karo lakūnai taip pat sėkmingai puolė Šiaurės Australijos pakrantes bei atramos punktus. Townsvillyje tiesiog pataikius bomba sunaikinti dideli municijos sandėliai ir daugelyje vietų sužaloti geležinkelio įrengimai. Stotis vis dar dega.

Tolimesni oro puolimai buvo nukreipti prieš Port Darwiną, Broomą ir prie Karpentarijos įlankos esanti Normanstowną. Australijos laivininkystė Toreso sąsiauriu visiškai sustabdyta.

TOKIO. Domei praneša, kad karo laivyno komentatorius kapitonas Hiraide pareiškė, jog Salomono salose išlaipinta Amerikos kariuomenė esanti jau beveik visai sunaikinta. Iš JAV pusės tvirtinama, kad Salomono salose esą išlaipinta 10.000 Amerikos karo laivyno karių. Tačiau jie buvo visiškai palikti savo likimui, taip kad jie tapo politinio Roosevelto gesto auka. Strateginiu atžvilgiu kariuomenės išlaipinimas taip toli nuo tėvynės nutolusioje srityje esąs beprasmiškas, nes jį niekada negali gauti pakankamai sustiprinimų.

UŽSIENIO NAUJIENOS

— Fiureris padovanojo Vengrijos ministerio pirmininko žmonai lėktuvą sužeistiesiems gabenti.

— Madagaskaro generalinis gubernatorius Annet nutarė salą ginti iki paskutiniųjų. Kova tęsiama.

— Naujuoju Japonijos užsienių reikalų ministeriu paskirtas Masyuki Tani, ligšiolinis vyriausybės informacijų biuro viršininkas. Savo pirmoje per radiją pasakytoje kalboje Tanis pasakė, kad jis dirbs sukurti didžiajai Rytų Azijai ir prisidėti prie naujosios pasaulio tvarkos sudarymo. Japonijos politika Sovietų Sąjungos atžvilgiu nepasikeisianti.

— Japonijos užsienių reikalų viceministeriu paskirtas Kumsichi Yamamoto. Paskutiniu metu jis buvo Rytų Azijos biuro direktorius.

— Italų laivynas buvo įsiveržęs į Gibraltaro įlanką ir ten vieną garlaivį paskandino ir kelis sužalojo.

— Sukilimo sąjudis Šiauriniame Irane vėl suliepsnojo.

— Brazilija jau neteko 16 prekinių laivų.

— Turkijos vyriausybė nutarė konfiskuoti visus 1942 m. derliaus javus. Prekybai atiduodamas tik perteklius nuo vyriausybės reikalaujamų kiekių.

— Iš Indijos vėl pranešama apie eilę naujų susidūrimų. Bombėjaus mieste policija kelis kartus puolė lazdomis norėdama išsklaidyti studentų eitynes.

— Gandžio sūnus Firoze Gandhi už dalyvavimą viename kongreso partijos susirinkime nubaustas vienerius metus kalėti sunkiųjų darbų kalėjime ir sumokėti 200 rupijų baudą. Jam atsisakius baudą mokėti kalėjimo bausmė padidinta 6 mėn.

— Naujai steigiamai didžiosios Rytų Azijos ministerijai Japonijos kabineto taryba suteikė 13 milijonų jenų. Ministerija darbą pradės spalių 1 d.

— Australijos karo ministeris Forde paskelbė, kad 28.261 australų karys pateko į nelaisvę ar dingo.

— Musolinio taurė už geriausią užsieninę filmą paskirta vokiškai filmai „Didysis karalius", o už geriausią italų filmą — filmai „Bengazi".

— Nikaraguos sostinėj Managuoj suimta 13 asmenų, jų tarpe keletas generolų. Jie kaltinami rėmę revoliucinį judėjimą.

— Europos jaunimo sąjungai įsteigti susirinkę jaunimo atstovai pasveikino Fiurerį ir Dučę.

— Vokiečių akademija steigia skyrių vokiečių Rytų reikalams. Svarbiausia to skyriaus darbo sritis bus tyrinėjimai, kiek vokiečių dvasinis gyvenimas padarė įtakos Rytuose.

— Sanchajaus gatvėse viešą labdaros draugija per rugpiūtį surankiojo 3.000 lavonų, iš jų per 2.000 lavonų yra vaikų, kurie be išimties mirė badu. Suaugusiųjų mirties priežastimi nurodoma svaiginą nuodai.

— Fiureris Mandžiuko imperatoriui oficialių valstybės iškilmių, 10 m. nuo Mandžuko imperijos įsteigimo sukaktuvėms paminėti, proga per vokiečių pasiuntinį pareiškė savo linkėjimus.

— Madagaskaro saloje anglai užėmė Tamatavą, kurią prancūzų kariuomenė evakuavusi.

Mirė Viceadmirolas Ruchard

PARYŽIUS. Neseniai nukentėjęs per dviračio katastrofą viceadmirolas Ruchard mirė Maille (Bretanijoje). Ruchard gimė 1881 metais Breste. Per Pasaulinį karą jis buvo Cherbourgo ir Bresto povandeninių laivų bazėje. Po Pasaulinio karo jis dirbo Constantinos vyriausiajame štabe, o vėliau vyriausiajame štabe Levante. 1926 metais jis buvo paskirtas prancūzų karo atstovu Varšuvoje. Vėliau jis vadovavo prancūzų laivynui Indokinijoje ir Tolimuosiuose Rytuose. 1935 metais jam buvo pavesta vadovauti Loriento, o 1938 metais — Alžiro uostams.

BOLŠEVIKŲ METODAI LIETUVOJE

BOLŠEVIKINĖ AGITACIJA

Bolševikų agitacija ir jų idėjų skiepijimas Lietuvoje, kaip ir kiekviename kitame krašte, bolševikų agentų buvo vedamas nuolat ir nesigailint pinigų nei triūso. Tuos darbus daugiausia atlikdavo sovietų atstovybės personalas, su jų atstovu priešakyje; o juos vykdydavo įvairūs tamsūs elementai, dažniausiai žydai ir žydės, baigę specialiai tam tikslui suorganizuotus slaptus kursus. Daugelis agentų, slaptai nuvažiavę į Sovietų Sąjungą, ten baigė agitatorių mokyklą ir, grįžę į Leituvą, skverbėsi į darbininkų mases. Gražiausiomis spalvomis piešdami Sovietų Sąjungos darbininkų būklę jie stengėsi lengvo gyvenimo pažadais ir mūsų žmones patraukti į savo pusę.

Apie bolševikų tvarką Sovietų Sąjungoje, apie jų terorą 1919—1923 met. ir apie masines žudynes — Lietuvos gyventojai ir darbininkai puikiai buvo informuoti, bet bolševikų agentai juos užtikrindavo, kad ta tvarka jau seniai praėjusi, kad Sovietų Sąjungoje daug kas pasikeitę, kad darbininkų gyvenimas palengvėjęs ir, kad apskritai Sovietų Sąjunga padariusi labai didelę pažangą, kaip ūkio ir pramonės srityje. Pagal jų žodžius, gyvenimas ten įėjęs į visiškai kitas vėžes, kad nesą bedarbių, kad darbo užtenka visiems, o uždarbio normos, palyginus jas su pragyvenimo išlaidomis, esančios ne tik pakankamos, bet dargi tokios didelės, kad galima ištaigingai gyventi. Kinai, teatrai, pasilinksminimo vietos, klūbai — atidari visiems žmonėms. Kiekvienas darbininkas po savo 8 valandų darbo turi pasirinkti tiktai vietą, kur jis savo laisvą laiką norėtų praleisti, ir gali nekliudomai ten eiti.

Savaime suprantama, kad toks gyvenimo vaizdas kiekvienam darbininkui atrodė gan malonus, todėl, ypač jeigu atsitikdavo koks nors jo darbovietėje nesusipratimas tarp darbdavių ir darbininkų, darbininkas savo mintimis nusigręždavo į tą „laimingą šalį", kur tokių nesusipratimų nesą, o gyvenimas einąs „sklandžiai ir be rūpesčių". Dalis darbininkų, ir net inteligentų, manydavo, kad kruvinasis teroras Sovietų Sąjungoje jau praėjęs drauge su bolševikų NKVD vadais — Dzeržinskiu, Jagoda ir kitais, galvodavo, kad Sovietų valdžia iš griovimo darbo kelio grįžo į kūrybinį kelią, kad kiekvienais metais ten geriau gyventi.

Vienintelis nesuprantamas klausimas Lietuvos darbininkui ir inteligentui buvo tai kolchozai. Bet ir čia agitatoriai aiškindavo, kad ir kolchozuose darbininkai gerai aprūpinti, o dirbti turi tik 8 val. į parą, nes po 8 darbo valandų dirbanti kita pamaina. Be to, agitatoriai kiekviena proga pabrėždavo Sovietų Sąjungos pažangą, kurią ji padarė pramonės ir kitose srityse; skaičiais įrodinėdavo ūkio ir pramonės gaminių pakilimą, drauge pridurdami, kad tokia pažanga įvyko ir politiniame gyvenime.

Po naujosios konstitucijos išleidimo, bolševikų agitatoriai oficialiai galėjo įrodinėti politinio kurso ir gyvenimo pasikeitimą Sovietų Sąjungoje. Ir tikrai, atidžiai perskaičius Sovietų Sąjungos konstituciją, galima buvo susidaryti nuomonę, kad bolševikų tvarka iš pagrindų pasikeitusi, kad gyvenimas ten įėjęs į teisinį kelią, kad gyventojų teisės esančios apsaugotos ir daugiau nesą to sauvaliavimo, kuris buvęs anksčiau. Tą nuomonę sudaryti padėjo ir bolševikų pinigai, dalinami įvairiems Paleckiams, Knyvams ir kitokiems parsidavėliams.

Bolševikų agitacija turėjo paveikti ne tik darbininkus, bet iš dalies ir tarnautojus, inteligentus ar net aukštų laipsnių karius. Visa tai turėjo tikslą palenkti Pabaltės valstybių gyventojus į Sovietų Sąjungos pusę, sumažinti jų atsparumą ir išvengti pasipriešinimo, jeigu ateis momentas įvykdyti agresyvius žygius. Toks momentas atėjo vokiečių lenkų karo metu.

VILNIAUS UŽĖMIMAS IR JO „GRĄŽINIMAS"

Per 18 dienų, žlugus lenkų armijai, ir Sovietų Sąjungos kariuomenei įsibrovus į lenkų teritoriją, raudonoji kariuomenė taip pat užėmė lenkų okupuotą Lietuvos sostinę Vilnių, su jam priklausančiomis rytų sritimis. Sovietų Sąjunga 1920 m. sudarydama su Lietuva taikos sutartį, Vilnių su jam priklausančiomis sritimis pripažino Lietuvos teritorija; ir tai ne kartą pabrėždavo, kad tų sričių lenkų okupacijos nepripažįsta ir tą plotą visuomet laiko Lietuvos žemėmis. Taigi, tų sričių 1939 m. užėmimas nebuvo atsitiktinis, bet politinis manevras. Sovietai puikiai žinojo, kaip brangus yra Vilniaus miestas Lietuvai, taigi to miesto vardu ne kartą spekuliavo, norėdami įgyti simpatijų Lietuvos visuomenėje, ne kartą aiškiai pabrėždavo, kad supranta, kokią neteisybę ir skriaudą lenkai padarę Lietuvai, užgrobdami jėga jos sostinę. Tačiau tai nekliudė jiems patiems, pasitaikius progai, užimti Vilnių ir sritis, juridiškai priklausančias Lietuvai.

Užėmus Vilnių, Sovietų Sąjungai atsirado puiki proga dar vieną kartą ir galutinai tuo opiu klausimu paspekuliuoti ne tik Lietuvoje, bet viso pasaulio akyse. Ji pasiūlė Lietuvai Vilnių su tam tikromis sritimis, bet pareikalavo leisti įsteigti Lietuvoje savo karines bazes. Savaime suprantama, kad bazių įsteigimo reikalas Lietuvai buvo pateiktas ultimatumo formoje. Tačiau kad pasaulio opinijai neduotų progos smerkti agresyvinius Sovietų Sąjungos žygius, bazių įsteigimo reikalą užmaskavo Vilniaus grąžinimu Lietuvai. Tas manevras Sovietams pilnai pavyko. Į Maskvą nuvažiavo delegacija deryboms ir iš ten atvežė sutartį su visomis „garantijomis". Kiekvienam turėjo būti aišku, kad jeigu Sovietų Sąjunga nesilaikė 1920 m. sutarties ir negrąžino Vilniaus Lietuvai, žlugus lenkų valstybei, tai ji nesilaikys ir vėliau sudarytų sutarčių, bet sieks savo agresyvinius žygius išplėsti iki galutino užėmimo visos Pabaltės, nežiūrėdama jokių anksčiau duotų garantijų.

BOLŠEVIKŲ BAZĖS LIETUVOJE

Bolševikų bazės buvo įsteigtos įvairiose vietose, kaip: Gaižiūnuose, Alytuje, Prienuose, Vilniuje. Tose bazėse bolševikai turėjo teisę tvarkytis, kaip jiems patinka, turėjo teisę statyti kareivines ir kitus įrengimus, bet kariuomenės skaičius turėjo būti ribotas iki tiksliai sutartmi nustatyto kontingento.

Ir iš tikrųjų Sovietų Sąjunga pradžioje pilnai prisilaikė sutarties nuostatų ir vengė visokių nesusipratimų, galinčių kilti tarp sovietų ir Lietuvos vyriausybės bei gyventojų. Tų nesusipratimų vengdavo ne dėl to, kad norėjo tiksliai prisilaikyti sutarties ir duotų pažadų, bet dėl to, kad dėl kažkokių priežasčių bijojo triukšmo, viešumos, o svarbiausia bet kokio ginkluoto konflikto. Ji norėjo įsitvirtinti Pabaltės valstybėse be triukšmo ir parodyti pasauliui, kad tos valstybės pačios savo noru jungiasi prie Sovietų Sąjungos, kad Sovietų Sąjunga didina respublikų šeimą be jėgos, o tik savo kultūrine ir ekonomine pažanga, kuri per tuos 25 metus bolševikų viešpatavimo Rusijoje smarkiai pažengė pirmyn. Savaime suprantama, kad visa tai buvo blefas. Juk jeigu Sovietų Sąjunga padarė kokią nors pažangą, tai tik ginklavimosi srityje, ir tai tik laikydama savo gyventojus pusbadžius ir po sunkios baudžiavos jungu. Ginkluotas konfliktas su Pabaltės valstybėmis, o ypač su Lietuva, kaip Didžiojo Reicho kaimynine valstybe, neįėjo į Sovietų Sąjungos planus, ar jos kariuomenė, nors ir gerai ginkluota, su noru eis į karą, be to, bijojo įvairių vidaus komplikacijų, o svarbiausia — bijojo pakenkti sau kitų valstybių akyse. Sovietų Sąjunga nuolat visam pasauliui kartodavo apie savo pacifistinius tikslus, visuomet vaidindavo „taikos apaštalo" valdmenį. Taigi vartoti ginklą prieš daug silpnesnes valstybes nenorėjo, nes tas žingsnis galėjo ją smarkiai demaskuoti. Kita vertus, ir nebuvo reikalo vartoti ginklą, nes numatė, kad silpnesnės valstybės, kurios neturi vilties gauti paspirties iš stipresnių savo kaimynų, ar tai grasinimu ar pažadais bus priverstos taikytis prie Sovietų Sąjungos norų. Tuo laiku Pabaltės valstybėms paramos tikrai nebuvo iš kur laukti. Jos turėjo pasitikėti tik savo jėgomis, ir jeigu ryžtųsi kariauti, tai turėjo skaitytis su savo krašto nuniokiojimo ir gyventojų išžudymo galimumais.

(B. d.)

Mjr. G. S.

GAUJŲ VALDOVAS

Iš trijų, dar nenužudytų Didžiojo karo korporalų — Budionij, Vorošilov ir Timošenko — tų vyrų, kuriems Stalinas patikėjo savo gaujas kovai prieš Vokietiją, jauniausias yra Semionov Konstantinovič Timošenko. Tik pažvelki į jo galvą ir žinosi, kokios kultūros vaikas jis yra. Ant trumpo kaklo užsodinta kvadratinė galva. Šis nuo kaktos iki sprando nuskustas kubikas jau iš tolo šviečia, apibūdindamas šį vyrą. Dvi plačios, virš trumpos nosies besibaigiančios, aštrios kaktos raukšlės suteikia veidui kaž ką grasinančio. Platūs ir tankūs antakiai, po kuriais siauros, aštrios ir smeigiančios akys su nepasitikėjimu, kietai ir panickinančiai žvelgia į pasaulį, kiekvieną, prieš jį atsistojusį, įspėja būti labai atsargiam. Didelė po atsikišusia viršutine lūpa, burna su storomis lūpomis, panašiai kaip ir stambus smakras, išduoda brutalumą. Trumpai pasakius, veidas tiksliai parodo jo savininko charakterį. Ledo šaltumas, užsispyrimas, brutalumas, klastingumas, atsargumas, ungurio lankstumas ir, ne iš paskutiniųjų, gudrumas.

Pažvelgus į šį vyrą, galima visiškai suprasti, kad dėl savo ungurio lankstumo iki šiol jis vis išvengdavo Kremliaus budelio kirvio ir, reikia manyti, ir ateityje, nežiūrint visų jam karo atneštų sunkumų, neišstatys savęs jokiam lemtingam pavojui. Greta likviduoto maršalo Tuchačevskio, marš. Timošenko yra be abejo, vienu iš nedaugelio sovietų turėtų vadų, kuris karinėj srityj yra žinovas.

KARINĖ VEIKLA.

Nors ir per anksti, atrodo, būtų tarti paskutinį žodį apie šio maršalo pasiekimus, bet jau yra aišku, kad tikrasis karinis planuotojas ir operacijų prieš Europą, ypač prieš Vokietiją, sumanytojas yra jis, o ne užimamąja vieta už jį aukštesnis saloninis karys Vorošilovas. Taip pat ir ne kovotojas Budionij. Iš to yra aišku, kad tik šiame į aukščiausią karinės jėgos viršūnę įlipusiame „korporalisimus" Kremliuje įdėta ypatingų vilčių.

Buvęs liaudies gynimo komisaras ir vidurinio fronto armijos vyriausias vadas, o dabar vyriausias vadas Pietų fronto sovietinių armijų yra kilęs iš vieno Kijevo apylinkių kaimo. Tas lizdas vadinasi Furmanka. Čia jis gimė 1895 metais. Bernavo pas ūkininkus, dirbo kalviu, kol 1914 m. liko kareiviu. Kadangi pas Semion Konstantinovič Timošenko gerų karinių savybių pasireiškė jau ir senojoj caro armijoj, jis buvo pakeltas į karininkus. Per visą savo veiklą Timošenko niekados ir niekaip nedalyvavo politinėje veikloje. Ir vėlesniais metais jis laikėsi nuošaliai nuo politinių dalykų. Šioje srityje, pasakytina jo naudai, vyras be garbės troškimo. Jo dievukas buvo ir yra karinė sritis.

1917 m. jis, būdamas leitenantu, prisijungė prie Vorošilovo, o tuo pačiu ir prie Stalino. Jis tikėjosi iš tų dviejų vyrų, kad bus paskirtas reikšmingesnėn karinėn tarnybon. Jei baltieji būtų ką panašaus pasiūlę, Timošenko, tur būt, pasiūlymą būtų irgi priėmęs. Jis tenorėjo patenkinti savo karinės garbės troškimą. Tai pasiekti geriau galėjo pas sovietus, nei pas caro ištikimuosius. Vadinas, užsėdo tikrąjį arklį.

Jau puolant Varšuvą 1920 m. Rusijos - Lenkijos karo, jis užima sprendžiamas karines pareigas. Be abejo, pasisekimai mažesni, kaip prieš baltuosius, nes už lenkų pečių stovėjo Antantės jėga ir ypač pats gen. Weygand su neišsenkama santarvininkų karo medžiaga.

Kai Vorošilovas ir Stalinas iškilo, drauge kilo ir jis. Jau 1924 m. divizijos vadas ir artimiausias bendradarbis Vorošilovo, kuris jo šaltumą ypatingai vertino. Maršalas pasiuntė jį į naujai įsteigtą karinę generalinio štabo akademiją. Su nepasotinamu alkiu ir geležine energija Timošenko užgulė visas karinių specialybių sritis, kad galėtų kada nors savo tikslą pasiekti — tapti didžiu Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos karvedžiu. Taip pat negalėšo užpildyti spragų savo bendrojo išsilavinimo, kuris turėjo didelių trūkumų. Po metų jaunasis generolas Timošenko apleido karinę akademiją, turėdamas pirmos rūšies baigimo pažymėjimą, nes visus egzaminus išlaikė pirmuoju. Dabar Timošenko pasidaro organizatoriumi. Jis pertvarko Kievo, vėliau Smolensko armijos korpus. Tampa šiaurinio Kaukazo vadu, po to Charkovo karinės apygardos viršininku. Charakteringas tas faktas, kad visi Timošenkos pirmatakai, jo viršininkai, buvo už kažkokius nusikaltimus likviduoti, kai tuo tarpu jis išėjo švarus.

1939 metų rugsėjo mėnesį tapęs jau įtakingu Timošenko vadovavo Tarybų Sąjungos dalims, kurios įžygiavo į Rytų Lenkiją ir ją aneksavo. Tenai jis organizavo ir civilinę administraciją, kol Stalinas pagaliau jį pasiuntė į šiaurę su uždaviniu pagyvinti stoviniuoti pradėjusį sovietų puolimą prieš didvyrišką suomių tautą. Baigiantis sovietų - Suomių karui jis buvo veikiančių armijų vyriausiu vadu. Mažai teikęs garbės karas su Suomija kiek aptemdė Vorošilovo žvaigždę, bet Timošenkai buvo palankus.

„Jeigu Timošenko būtų iš pat pradžių ten vadovavęs, suomiškas nuotykis būtų greičiau ir sėkmingiau buvęs baigtas". „Dabar mes reikalingi išbandymo organizatoriaus, vieno vyro, kuris šį tą apie karo dalykus nusimano, kad galėtų mūsų armiją pastatyti ant kojų". Skambėjo iš niūrių Kremliaus mūrų po visą tarybų kraštą daina apie puikų vyrą, ir kuo stropiausiai buvo ji skleidžiama. Ir taip Timošenko, naujai iškeptas tarybų didvyris, apsiginklavęs maršalo laipsniu ir pasipuošęs briliantais žibančiais ordenais, įėjo į valdžią kaip karo ir gynimo liaudies komisaras, nors politinės Rusijos - Suomijos karo pasėkos dėl Vokietijos įsikišimo, bolševikus labai apvylė.

NAUJŲ REFORMŲ ĮVEDIMAS.

Su Timošenko vardu yra surišta ištisa eilė skubių reformų pravestų pirmosiomis jo veiklos naujose pareigose dienomis, kurių reikšmė vėlesniam stebėtojui pasidarė visai aiški. Su įvedimu naujos karinės drausmės, sveikinimosi pareigos suteikimu laipsnių ir titulų Timošenko sąmoningai pasekė carizmo tradicijas. Iš užuomaršties dulkių ištraukti žodžiai „tėvynė", „gimtoji žemė". Iki šiol užmirštoji 1917 m. carizmo istorija buvo vėl ištraukta ir bolševizmas buvo paskelbtas carizmo įpėdiniu.

Savosiomis reformomis jis parėmė Stalino siekimą būti Petro Didžiojo sekėju ir jo darbo užbaigėju. Be abejo tai turėjo atitinkamas pasekmes ūkiniame ir civiliniame gyvenime. Nors tik oficialiai beesanti šešių dienų savaitė buvo vėl panaikinta, ir tuomet buvo smarkiau paliesta Tarybų Sąjungos karo pramonė.

Pagrindas šiems visiems iš aukščiau įvestiems pertvarkymams buvo: jeigu norima tautą į karą įtraukti, reikia pastatyti jai karo tikslą. Nusigyvenusių tarptautinių revoliucijos idėjų nebeužteko, todėl Tarybų Sąjungos tautoms buvo kai kas paveidmainiauta apie nacionalizmą ir tarybinį patriotizmą. Vienok visos šios reformos pasiliko vaiko lopšelyje. Jų parengimui ir įgyvendinimui laikas iki karo pradžios buvo pertrumpas.

Kai Kremliaus diktatorius Stalinas, prasidėjus Vokietijos — Tarybų Sąjungos karui, pats perėmė visų Sąjungos ginkluotųjų pajėgų vadovavimą, tai nereiškė maršalo Timošenko nuvertimo nuo jo užimtų karo komisaro pareigų. Kaip vyriausias visų sovietų pajėgų vadas viduriniame fronto ruože ir kaip bolševikinės sostinės Maskvos gelbėtojas, jis galėjo savo Suomijos kare parodytus gabumus toliau išplėtoti ir praktiškai dalyvauti karo vadovavime. Bet į kur kas pranašesnį vokiečių generalitetą ir vokiečių kariškumą sudužo Timošenkos reformos ir jis pats. Viazma ir Brianskas yra tie iškilūs kilometriniai akmenys, į kuriuos sutrupėjo jo didžioji svajonė būti didžiu karvedžiu.

VISUR PRALAIMĖJIMAI.

Kai pavojus tarybų viešpatavimui dėl vokiečių pasisekimų 1942 m. Ukrainoje padidėjo, Stalinas pavedė pirmajam sovietų karvedžiui sunkųjį uždavinį: atgauti pietinę Sąjungos dalį ir iššluoti iš ten vokiečių armijas. Visą žiemą Timošenko planavo, gabeno iš Sibiro ir iš kur tik galėjo rezervus, darė viską, ką žmogus gali, ir pagaliau smogė. Prie Charkovo! Ir vėl buvo naikinančiai sumuštas. Divizijos kuriomis Timošenko norėjo užkariauti Europą, guli Tarybų Sąjungos laukuose. Jis paliepė vieną iš stipriausių pasaulyje žemyno ir jūros tvirtovių, Sevastopolį, įrengti gynimui. Taip, kad kiekvienam kariniam žinovui ji atrodė nepaimama. Vokiečių kariai ir šią Timošenkos užtvarą sudaužė. Nežiūrint to, kad maršalas turėjo savo žinioje visus išteklius didžiausio pasaulyje krašto, vokiečių kariai pralaužė stipriausią įtvirtinimų sistemą, kuri jo įsakymu buvo įrengta per ilgą žiemą, kovodami peržygiavo kraštą tarp Dono ir Doneco, išmušė jo gaujas iš Rostovo į stepes ir dar toliau iki Kaukazo.

Kai Timošenko paskelbė savo pono įsakymą — „Nė žingsnio atgal, arba mes pateksime į karą pralaiminčio būklę!" — vokiečių ir sąjungininkų karinės jėgos pašalino, didžiajame Dono lanke į pastovų gynimąsi bevirstantį, sovietų pasipriešinimą, prie Kalač vėl sudarė vyriausiąjam vadui pralaimėjimą ir persekiojo jį toliau už upės, srityje tarp Volgos ir Dono.

Atrodo, kad iki šiol nieko nesutrukdoma Timošenkos veikla savo kulminacinį tašką jau peržengė, nes nuo to momento, kai jo prigimtoje karinėje srityje vokiečių asmenyse atsirado pranašesnis priešas, gaujų valdovo pasisekimai pradėjo nykti. Lėtai, bet užtikrintai, jo žvaigždė gęsta. Ir toji diena, kuria sapnas apie nenugalimą didį karvedį bus išsapnuotas, turėtų būti, pagal žmogaus skaičiavimus, ne taip tolimoje ateityje. Tai užtikrina vokiečių armiją.

Iš „die Wehrmacht" vertė MA

PUOLIMAS BE ŠŪVIO

Kai kalbama apie puolimą, vaizduotė tuoj pradeda kurti triukšmingą artilerijos ugnies paruošimą, kulkosvaidžių serijų tratėjimą, pavienių šautuvų šūvius ir rankinių granatų sprogimą. Vaizduotė stengiasi sukurti tikrų kautynių vaizdą su visomis jo baisybėmis.

Bet vaizduotė, ypač žmonių, niekad fronte nebuvusių, kuria vaizdus, panašius į tuos, apie kuriuos jie yra skaitę gausiuose mūšių ir puolimų aprašymuose, o fronto gyvenimas kuria tikrovę, kuri nuolat su lakia vaizduote prasilenkia.

Mūsų bataliono vienai kuopai duodamas įsakymas naktį persikelti per upę ir priešingame upės krante sudaryti prietiltį. Kiti mūsų daliniai pasilieka šioje upės pusėje ir reikalui esant turi savo ugnimi dengti besikeliančią per upę kuopą. Puolimas paskirtas naktį prieš pat aušrą.

Naktis pasitaikė tamsi, nors į akį durk. Visas dangus apsitraukęs tamsiais debesimis, lietus pila be jokios pertraukos. Tokiomis naktimis ir priešas mėgsta dažniausia pulti, bet šią naktį jis laikosi ramiai kažkur už upės esančiame miške ir visas peršlapęs tūno savo lindynėse.

Ne menkesnis malonumas ir mūsų vyrams. Jie laukia pasiruošę savo apkasuose ir mirksta lietuje. Lietus pirma permirko jų pečius, vėliau vanduo pradeda varvėti kažkur nugara po milinėmis, nuteka blauzdomis ir prisemia batus. Pasilieka sausa tik viena munduro apikaklė, nes ji šalmo apsaugoma ne blogiau kaip skėčio. Tačiau į peršlapimą niekas nekreipia dėmesio. Visi laukia, ką praneš į upės slėnį išsiųstos sargybos ir ar kelias iki upės laisvas.

Po vidurnakčio grįžta pirmieji žvalgai. Iki pat upės priešas nepastebėtas. Galima pradėti pulti. Skyrius po skyriaus išeina iš apkasų ir slidžiu molėtu keliu pradeda leistis nuo aukšto skardžio upės link. Visi laikosi kuo tyliausiai, niekur nežvanga ginklas, niekur nesužiba cigaretė, niekas neprataria nė žodžio.

Pirmasis skyrius, pasiekęs upės krantą, ieškosi priemonių persikelti. Upės neperbrisi, nes ji nors ir neplati, bet kokių 3 metrų gylio. Krantai apaugę krūmais ir kojos iki kelių skęsta liūne. Valties niekur nerasi, nes upės abiejais krantais ilgesnį laiką tiesiasi frontas. Upė skiria mūsų karius nuo priešo ir visos persikėlimo priemonės sunaikintos. Tačiau taip tik atrodo. Geriau paieškojus krūmuose surandamas plaustas. Tai keturi sienojai, kurių galuose prikalta po vieną lentą, kad jie neišsiskirtų. Šį primityvų plaustą yra čia palikę patys bolševikai. Jų žvalgai, matomai jį naudodavo savo žvalgams į mūsų pusę permesti. Dabar šią tamsią naktį jie nė neįtaria, kad mes, pasinaudodami jų plaustu, ruošiamės jiems po pat nosim iškrėsti išdaigą.

Plaustas išlaiko tik tris vyrus. Jie užlipa ant jo, pasiima su savim automatinius ginklus ir rankines granatas, pasiima krante susukto ritulyje lyno galą ir, stumdamiesi kartimis nuo kranto, atsitolina. Po akimirkos jie paskęsta visiškoje tamsoje ir jų jau nebematai. Tik iš ritulio besidriekiąs lynas palaiko ryšį su besikeliančiais ir likusiais krante. Po kokių 10 minučių lynas nustojo sukęsis. Tai ženklas, kad plaustas pasiekė kitą upės krantą. Dar po akimirkos lynas ir vėl pradeda smarkiai suktis. Dabar vyrai ištraukia į priešingą krantą didesnį lyno galą, jo vidurį pristiprina prie plausto ir jau susisiekimas per upę patobulintas ir greitas. Šioje pusėje likę vyrai už lyno persitraukia plaustą atgal, o kai ant jo sulipa sekantieji trys vyrai, esantieji antrame krante juos bematant pertempia. Tolimesnis kuopos ir ginklų perkėlimas vyksta greit.

Tik per upę persikėlę pirmieji skyriai tuoj išsisklaido ir pradeda kopti priešinguoju upės skardžiu aukštyn. Skardis apaugęs spygliuotu mišku. Jį užlipus miškas tuoj pasibaigia ir priešais atsiranda bolševikų sudegintas Ž. kaimas. Priešas turi būti kur nors čia pat. Bet mus siaučia visiška tamsa ir mes dirbame taip tyliai, kaip tikros vidurnakčio šmėklos. Vieni kitus nemato ir negirdi, bet tik jaučia, kad kovos draugai čia pat netoli vienas kito. Tarp atskirų skyrių tamsoje irgi kaip šmėkla slankioja kuopos vadas leitenantas M. ir duoda nurodymus, kur išsikasti laikinus apkasėlius, kur pastatyti sunkiuosius ir lengvuosius ginklus, koks kiekvienam skiriamas apšaudymo laukas.

Darbas vykdomas tyliai, o jei kastuvas kartais ir atsimuša į medžių šaknis, tai nuolatinis lietaus barbenimas ir medžių viršūnių ošimas nustelbia ir tuos menkus garsus.

Rytas aušta darganotas ir pilkas. Iš pilkos prieblandos pradeda išdygti sugriauto kaimo griuvėsiai: išlikę vienišį trobų pečiai su kaminais, aukštomis žolėmis apaugę buvusieji kiemai ir kaimo kelias. Pro žoles nematyti toliau kaip iki 20 metrų. Bet jei žolės slepia nuo mūsų priešą, tai jos ir mus paslepia nuo priešo akių. Jos padeda mums lietingo ir pilko ryto tyloje tęsti įsistiprinimo darbus. Kai jie bus baigti, joks priešo puolimas mums nebebaisus.

Žvalgai, išžvalgę kaimą, iki 400 metrų prieš naujas kuopos pozicijas, priešo neužtinka. Jis kažkur čia pat už sugriauto kaimo, bet lietus mums palankus, priešas mūsų negirdi ir todėl negali mums sutrukdyti. Apie 10 valandą ryto mūsų kuopa ne tik tinkamai įsikasusi, bet jau spėjusi pasidaryti mažus bunkeriukus, kur vyrai randa prieglaudą nuo lietaus. Jau ir susisiekimas su antroje pusėje likusiomis virtuvėmis sutvarkytas ir kariai gauna pusryčius ir karštos kavos, kuri peršlapus ypač maloni ir reikalinga.

Po pusryčių tuoj atsiranda dalgiai ir prasideda šienavimas. Visa aukštoji žolė prieš pozicijas nupiaunama, kad padidėtų matomumo laukas ir, kad priešas negalėtų nepastebėtas per arti prislinkti. O kai žolė jau nušienauta ir kai priešas, pagaliau, mus pastebi, jis jau bejėgis. Pakartotini jo puolimai iš abiejų flangų labai lengvai atmušami be jokių savų nuostolių, tuo tarpu, kai priešui tie puolimai kainuoja gerokų aukų ir vistiek nepasiekia tikslo. Jis mus nustumti atgal per upę nebeįstengia. Mes stipriai laikome savo rankose upės priešingo kranto ruožą, o pionierių būrys skubiai stato tiltą, kuris leidžia permesti per upę sunkiuosius ginklus, pereiti mūsų didesnėms jėgoms, pervežti gurguoles, palaikyti puolančios grupės nuolatinį tiekimą ir vyti priešą toliau Rytų link.

Taigi, ne kiekvieną puolimą lydi artilerijos ugnis ir visas kovos triukšmas. Būna puolimų, kur svarbiausieji sąjungininkai ir talkininkai yra tamsi lietinga naktis ir sugebėjimas puolimą pravesti taip tyliai, kad kiekvienas kovotojas virstų tikru vaiduokliu. Žinoma, toks nuotykis gal ir nepateisins skaitytojus, stiprių įspūdžių mėgėjus. Bet jis pateisina fronto realybę ir tą ištvermę, kurią kiekvienas kovotojas čia parodo.

1942 m. rugpiūtis, Rytai

Henrikas Blazas

J. KIRVELIS

KARIUI RYTUOSE

Išeinu žaliais papieviais,
Žvilga smilgose rasa.
— Ei, kary, jaunasis drauge,
— Labas rytas, apkase!

Prisiminki gimtą kraštą,
Ir jaunų dienų draugus,
Kur mergaitės marguos raštuos
Audžia ilgesį, vargus.

Kur motulė kasdien laukia
Išsiilgusi tavęs,
Kur mergaitė geltonplaukė
Tau tesaugo rūteles.

Kai tu grįši nugalėjęs,
Didi šventė tada bus.
Suaidės laukai žalieji,
Džiaugsis tėviškės dangus.

Tau krūtinę puoš jurginais,
Dainos pergalėm aidės,
Užu drąsą laisvę ginant,
Tau gėlelės ir širdis...

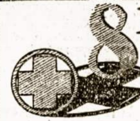

8 DIENOS raudonųjų ligoninėje

(Atsiminimų žiupsnelis)

Komunistų partijos ir bolševikinės karo vadovybės dėka išsklaidyti ir sujaukti buvusios Lietuvos kariuomenės pulkų likučiai 1940 metų vasaros pabaigoje ir rudenyje buvo gausiai panaudoti raudonosios armijos naujųjų aerodromų statybai. Paskubomis, neaprūpinti ir be reikalingiausių įrankių, ištisi batalionai būdavo grūdami po įvairias vietoves, kad savo „stachanovietišku" darbu dar daugiau sustiprintų raudonojo oro laivyno placdarmą prieš Vakarus. Suprantama, kad morališkai palaužtų lietuviškųjų dalinių neplaningas stumdymas po minimus darbus ne tik nedavė bet kurios karinės naudos, bet tai buvo tik beprasmingas, demoralizuojąs žmonių varginimas ir brangios statybinės medžiagos eikvojimas, be tinkamo vadovavimo ir be modernesnių įrankių knaisiojant lygesnes Lietuvos laukų vietoves.

234-jo šaulių pulko vienas batalionas aerodromo statybos darbams į Pajuostę išvyko jau vėlybam rudenį, lapkričio 15 dieną. Vadovybės buvo nurodyta, kad darbai bus varomi ir žiemos metu. Taigi, vykome neribotam laikui.

Pasikrovimo diena Vilniaus geležinkelių stotyje pasitaikė biauri, lietinga ir šalta. Jau išvažiuodamas jaučiausi nesveikuojąs: buvo kiek pakilusi temperatūra, skaudėjo galvą ir gerklę. Nenorėdamas būti įtartas noris bent laikinai išvengti išvykimo iš Vilniaus, ambulatorijon nėjau ir, nekreipdamas daugiau dėmesio į negalavimą, su savo batalionu išvykau Pajuostėn.

Šaltam, drėgname ore, prekiniuose vagonuose, į Panevėžį (per Latviją) nusidanginome tiktai po pusantros paros. Purve paskendusią, visokių sovietinių auto mašinų prigrūstą Pajuostę pasiekėme tiktai antrosios kelionės dienos pavakare. Užėmus batalionui patalpas ir kiek susitvarkius, pradėjau rūpintis savimi. Kelionės sąlygos prasidėjusiai anginai dar daugiau pakenkė. Pirmąjį vakarą temperatūra pakilo iki 38,5. Vakarienės nevalgiau. Guolį įsitaisiau b-no raštinėje, čia pat kareivinėse, antrajam aukšte ties centriniais laiptais.

Tose pat patalpose buvo ir sovietų naujokų batalionas, neva tiems pat aerodromo statybos darbams. Mano „butas" buvo tikrai nepavydėtinas. Nekalbant jau apie mažutį, šaltą kambariūkštį, čia pat už durų iki giliausio vidunakčio tęsėsi didžiausias triukšmas ir žydiškai sovietiškas erzelis gyvuliškai besidaužančių ir bešūkaujančių sovietų naujokų. Naktį gerokai karščiavau, taigi menkai temiegojau. Rytą iš lovos nekėliau ir prašiau, kad mūsų bataliono san. puskarininkis apie mano susirgimą tuojau praneštų vietinei sovietų bataliono ambulatorijai. Apie 13 val. buvo man pranešta, kad pats atvykčiau į tą „ambulatoriją".

Tai buvo mažas, tamsokas, nešvarus kambariūkštis tame pačiame kareivinių aukšte. Aplūžusi, nešvaria antklode užtiesta spintelė buvo apkrauta daugiausia tuščiomis vaistų bonkutėmis. Viduryje kambario stovėjo aplankstytas kibiras, kaupinas nešvaraus lignino gabalų. Pasienėje stovėjo keli sustirę, pusnuogiai raudonarmiečiai. Juos apžiūrėjo vienintelis ambulatorijos pareigūnas — felčeris moteris. Ji iš eilės visiems žvilgterėdavo gerklėn ir vata apvyniotą šipulio galą pamirkiusi jodan, juo šiurkščiai trindavo išsižiojusio vyro gerklės vidų...

Atėjo ir mano eilė. Sovietinio jodo skonis buvo gan šlykštus, o jo spalva nešvariai rusva. Ilgai spiaudžiau į nežinia kada valytą spiaudyklę, kol galėjau šiaip taip pakęsti man suteiktą „pirmąją pagalbą". Felčeris, nejauna, juodaplaukė rusė, paaiškino, kad aš turis sunkios formos anginą ir pažadėjo netrukus mane evakuoti įgulos ligoninėn, Panevėžyje.

Susirgimui atšrėjant, man beveik visiškai „užako" gerklė. Vos galėjau nuryti keletą gurkšnių kareiviškos kavos. Bataliono raštinės kambaryje, kuriame aš gulėjau, buvo šalta ir drėgna. Pro neužtaisytą langą švilpė žvarbiai ūžaująs rudens vėjas. Taigi, norėjau kuo greičiau išvažiuoti įgulos ligoninėn. Prasidėjo laukimas žadėtosios sanitarinės mašinos.

Praėjo visa popietė, artėjo vakaras, o mašinos vis nebuvo. Mūsų sanitarijos puskarininkiui po keletą kartų aiškinosi, — kad tuoj tuoj būsianti. Pagaliau pradėjo temti ir jau visai sutemė, o mašinos nesigirdėjo. Antrajai nakčiai pasilikti kareivinėse neturėjau jokio noro. Taigi, tik bataliono vadui įsikišus, po kokios valandos mano kambaryje atsirado apsitaisiusi kelionei pati felčerė, kuri mane palydėsianti ligoninėn. Apsitaisiau ir drauge su ja išėjome oran.

Kareivinių rajoną buvo užliejusi aklina tamsa. Krapnojo lietus. Sunkvežimių išmaltas rajonas liūliavo skysta dvokiančia purvo tyre. „Draugė" man paaiškino, kad mašina sustojusi kiek toliau prie kito fligelio. Prasidėjo aklas bridimas per rajono purvą. Už kokių 20 m pasiekiau „sanitarinę mašiną". Tamsoje vos įžiūrėjau mažą, apdaužytą atvirą sunkvežimį. Tai ir buvo ilgai lauktoji mašina. Man buvo nurodyta sėsti prie šoferio, kurio prie mašinos dar nebuvo. Kažkur nuskubėjo ir mano palydovė. Dantis sukandęs laukiau savo „kompanijonų". Šoferio būdelės abu šoniniai langai buvo išdaužyti ir sutvarstyti faneros gabalais. Traukė nepakenčiamas skersvėjis.

Po geros dešimties minučių atsirado mašinos šoferis, kuris kiek nustebo, netikėtai radęs sėdintį ligonį. Menkai grabaliodamasis, rusiškai paaiškinau, koks čia reikalas, ir abu pradėjome laukti palydovės. Felčerė atvyko ne viena: su dviem sovietų aviacijos leitenantais, su kuriais, matyt, drauge norėjo važiuoti Panevėžin.

Visiems susėdus, šoferis pradėjo tikrinti savo mašinos veikimą. Pasirodė, kad neveikia sunkvežimio žibintai. Banaliai švilpaudamas „entuziastingas" raudonarmietis šoko iš mašinos ir pradėjo narstyti žibintų įrengimus, nes tokioje tamsoje važiuoti be šviesų buvo neįmanoma.

Remontas truko ne mažiau dešimties minučių. Vienam žibintui pradėjus bent kiek spinksoti, pasijudinome kelionėn. Bet kur tau! Pravažiuojant aviacijos bazės „vadų" valgyklą, tariamoji mano palydovė sukomandavo šo-

(Perkelta į 4 pal.)

VILNIAUS PĖSTININKŲ MOKYKLA

Rašo ats. plk. ltn. K. Ališauskas

(Tęsinys)

VILNIAUS PĖSTININKŲ MOKYKLOS ATIDARYMAS

Lapkričio 30 d. vakare Sokurov'as sušaukė visų buv. karo mokyklos karininkų ir komisarų susirinkimą — mitingą. Šį susirinkimą Sokurov'as pavadino — iškilmingu. Susirinkimo metu pirmiausia kalbėjo Sokurov'as, kuris pareiškė, kad rytoj, t. y. gruodžio 1 d., Vilniaus pėstininkų karo mokykla pradeda kursantų mokymą. Gruodžio 1 d. jis pasiūlė laikyti istorine mokyklos data. Toliau savo kalboje Sokurov'as nurodė į ką reikia kreipti dėmesio mokant kursantus, tai yra į politinį ir karinį parengimą ir drausmę.

Politinis parengimas, kaip Sokurov'as priminė, yra pagrindinis ir todėl pats svarbiausias. Pabrėžė, kad „dirbame politiškai atsilikusiame krašte". — „Armija turi būti gerai politiškai parengta ir tik paskui mokytis taktikos, šaudybos ir kitų karo dalykų. Politiškai blogai parengta armija pralaimi karą", — pakeltu tonu Sokurov'as akcentavo savo nuomonę, tačiau pavyzdžių nenurodė.

Dėl karinio parengimo Sokurov'as pareiškė, kad reikia mokyti prisilaikant Liaudies Karo Komisaro Timošenkos nurodymų, t. y.: mokyti taip, kaip daroma karo metu". Ši mintis lietuviams jau seniai buvo žinoma ir be maršalo Timošenkos nurodymų. Ji yra jau seniai išreikšta vokiečių kariuomenės statutuose, ji buvo įrašyta ir mūsų kariuomenės statutuose, nors kitokiais žodžiais. Rusams ši mintis Timošenkos įsakyme pasakyta kitais žodžiais, buvo didelė naujiena. Juos tai imponuodavo, nuolatos mėgdavo šį posakį kartoti, laikydami tikruoju jo autoriumi Timošenką.

Drausmės klausimu Sokurov'as atvirai pasisakė, kad raudonosios armijos drausmė yra šiurkšti, ji tokia atsirado per pilietinį karą „kovų metu su pasaulio buržuazija". Ji tokia tebėra ir dabar, nes „kova su buržuazija" dar tebeina. Raudonojoje armijoje, kaip darbininkų ir valstiečių armijoje, drausmė negali būti kitokia, — pareiškė Sokurov'as. Pagaliau Sokurov'as pasakė, kad: „bolševikai turi būti pasirengę, kai reikės, suteikti pagalbą Vakarų Europos proletariatui", — ir tuo baigė savo kalbą. Visos jų kalbos aiškiai pabrėždavo, kad Sovietai laukia tinkamo momento pulti Vakarų Europą.

Po Sokurov'o kalbėjo mokyklos komisaras Lipkind'as. Jis pakartojo tas pačias mintis, kaip ir Sokurov'as, naujo pridėjo tik tiek, kad įsakė tuojau sudaryti tarp būrių, kuopų ir batalionų socialistinių rungtynių sutartis. Pagrąsino, kad nė viena pamoka nebūtų praleista, nes už praleistas pamokas bus griežtai baudžiama.

Po komisaro kalbos buvo įsakyta pasilikti salėje batalionų ir kuopų vadams, kuriems Sokurov'as iki 24 valandos davinėjo nurodymus.

Reguliariam mokymui mokykla dar nebuvo pasirengusi. Kursantų patalpose vyko remonto darbai. Tekdavo nuolat persitvarkyti. Iki mokymo pradžios buvo atremontuota tik šie pastatai: mokyklos štabo, vienas rusų kursantų ir mokymo — klasių pastatas. Visose kitose patalpose daliniai remonto darbai vyko iš eilės. Pirmiausia buvo remontuojamos rusų bataliono patalpos, vėliau lietuvių. Klasių buvo paruošta dešimts (abiems batalionams ir visiems specialių mokymų dalykams). Tai buvo labai maža, bet daugiau negalėjo įrengti, nes labai daug patalpų paėmė politinis skyrius savo komunistinės propagandos reikalams.

Klasėse ir aplamai mokykloje trūko stalų, suolų, kėdžių, spintų ir kito inventoriaus. Buvusios Lietuvos Karo Mokyklos inventoriaus dalį išsinešiojo po butus ir skyrius rusų karininkai ir komisarai. Buvo laukiama iš Maskvos „geresnių", kaip rusai sakydavo. Mokymo priemonių taip pat negauta, o senosios Lietuvos Karo Mokyklos jiems nepatiko. Tačiau iš Maskvos buvo duotas įsakymas pradėti mokymą gruodžio 1 d. Tai turėjo būti įvykdyta neatsižvelgiant į tai, kad rusų batalionui trūko net ir kuopų vadų.

Neturint mokymo priemonių buvo sunku mokyti. Lietuviai pradėjo naudoti senąsias Karo Mokyklos priemones. Rusai tai pastebėjo ir pradėjo rankioti anksčiau paniekintas ir išmėtytas mūsų mokymo priemones. Dažnai net išdrįsdavo nematant pagrobti iš mūsiškių.

Mokymui prasidėjus buvo tikėtasi, kad darbo sąlygos susitvarkys, viskas įeis į normalias vėžes ir galės bent šiek tiek atsikvėpti. Tačiau išėjo atvirkščiai. Jeigu anksčiau biurokratizme buvo paskendę aukštesnieji viršininkai ir štabo tarnautojai, tai dabar paskendo visi. Prie bolševikų santvarkos tai buvo normalu. Dienos metu tarnyba rikiuotėje, vakarais susirinkimai ir rašymai visokių programų, tvarkaraščių ir įvairiausių žinių ir grafikų.

Taip buvo ne tik Vilniaus pėstininkų karo mokykloje, bet ir visose kitose mokyklose, ir visoje raudonojoje armijoje. Privarginti rusai karininkai retkarčiais nusiskųsdavo prasitardami: „Vykdamas į Vilnių maniau, kad čia bus laisviau, bet pasirodo ir čia tas pats".

Besikalbant su rusų vyresniaisiais karininkais paaiškėjo, kad raudonajai armijai trūksta jaunesniųjų karininkų. Labai daug karininkų žuvo karo metu su suomiais, todėl 1940 metais buvo įsakyta įsteigti 200 pėstininkų karo mokyklų (dviejų batalionų sudėties). Tuo būdu buvo suprantama, kodėl Vilniaus pėst. karo mokyklai teko taip ilgai laukti rusų karininkų, nes jų trūko. Tai patylomis paaiškino vienas rusų karininkų, neperseniausiai atvykęs iš Maskvos.

MOKYMO PRADŽIA

Gruodžio pirmąją dieną Sokurov'as drauge su komisarais Lipkind'u ir Avenburg'u, mokymo dalies viršininku, kitų skyrių viršininkais ir politinio skyraus politrukais nuo pat ryto tikrino ar viskas eina tvarkoje, ar prisilaikoma tvarkaraščio ir punktualumo. Prie kiekvieno būrio buvo priskirtas koks nors štabo pareigūnas tikrinti. Trūkstant rusų, buvo paimti ir lietuviai.

Keletą dienų iš eilės Sokurov'o patikėtiniai tikrino dalinius, užsirašinėdami kiekvieną smulkmeną. Sokurov'as mokymu domėjosi tik pirmąją dieną. Vėliau daugiausia buvo užimtas patalpų, raštinių ir remonto darbų tikrinimu. Vakarais tikrintojai būdavo sušaukiami, ir kiekvienas jų turėdavo pranešti, ką yra pastebėjęs dalinyje. Po kelių dienų Sokurov'as sušaukė batalionų, kuopų vadų ir mokymo dalies karininkų susirinkimą. Šio susirinkimo metu Sokurov'as davė keletą bendro pobūdžio nurodymų, liečiančių vidaus tvarką ir kursantų mokymą. Po susirinkimo Sokurov'as visus paleido ir paprašė pasilikti tik lietuvių bataliono vadą ir kuopų vadus. Su jais Sokurov'as pradėjo svarstyti rusų kalbos mokymo klausimą lietuvių batalione. Kalbėjo vienas Sokurov'as, o kitiems buvo leista tik atsakinėti į klausimus. Sokurov'as pareiškė, kad karo mokyklą baigę kursantai lietuviai būsią skiriami ne vien į 29 š. teritorinį korpą, bet ir į kitas raudonosios armijos dalis, todėl rusų kalbos mokėjimas esąs privalomas ir reikią jį sustiprinti. Rusų kalbos mokslui sustiprinti įsakė: 1. Visą susirašinėjimą atlikti vien tik rusų kalba. 2. Dalinių patalpose užrašus ir iškabas tuojau pakeisti — užrašyti vien tik rusiškai.

Iki tol užrašai kuopose prie lovų, įvairios taisyklės ir ypač tarnybinių pareigos buvo surašytos ir iškabintos lietuvių kalba. Lietuvių kuopose, atrodo, kitaip ir negalėjo būti, nes dauguma rusų kalbos nemokėjo, tačiau Sokurov'as į tai neatsižvelgė ir pasakė: „Tegul skaito rusiškai". Karininkai, pasidairę vienas į kitą ir į bataliono badą, išėjo. Išėję svarstė gautąjį uždavinį ir priėjo išvados, kad dar nepaskutinis panašus įsakymas. Taip ir buvo. Po kelių dienų Sokurov'as išsišaukė bataliono vadą ir įsakė, kad būtų komanduojama vien tik rusiškai.

Įdomu kaip į tai reagavo kursantai ir karininkai. Karininkų dauguma rusų kalbos nemokėjo, bet ir žinantieji rusų kalbą su šiomis reformomis nesutiko ir biaurėjosi.

— Komandas galiu išmokti, tai nesunku, bet kodėl aš negaliu lietuviams komanduoti lietuviškai? — pareiškė vienas lietuvių karininkas komisarui. Komisaras išsisukinėjo ir nuolaidžiai aiškino, kad reikia išmokti rusų kalbos, nes raudonojoje armijoje taip priimta. Baigę mokyklą kursantai pateks į rusiškas dalis ir t. t. Gyvenime šie Sokurov'o įsakymai niekad nebuvo pilnai įvykdyti. Elgėsi kaip kas norėjo. Kuopose būdavo ir lietuviškų ir rusiškų užrašų; lietuvių akivaizdoje komanduodavo lietuviškai, rusų — rusiškai. Sokurov'as visa tai žinojo, bet laikinai tylėjo.

Kursantų dauguma tylėjo, nereiškė savo nusistatymo. Daugiau palinkę į komunizmą pageidavo rusinimo, tačiau nemaža buvo ir tokių, kurie atvirai ir drąsiai sakydavo:

— Mums sakė, kad čia bus lietuviška mokykla, todėl mes ir atėjome į lietuvišką mokyklą.

Kadangi iš tikrųjų taip ir buvo skelbiama prieš sudarant mokyklą, tai į panašius užmėtinėjimus nedrįso atsakyti nei komisarai, nei Sokurov'as, todėl laikinai ir tylėjo.

Gruodžio mėn. pradžioje Sokurov'as drauge su komisaru Lipkind'u išvyko į Rygą, dalyvauti komunistų partijos atstovų suvažiavime. Mokyklos viršininko pareigoms eiti buvo paliktas pavaduotojas rikiuotės srityje plk. Lukin'as. Plk. Lukin'as buvo nuoseklesnis, turėjo didesnį karinį patyrimą, negu Sokurov'as, niekuomet be reikalo nekibdavo ir mokėdavo įvertinti esamąją padėtį. Jisai vengdavo pasakoti savo biografiją ir jos niekas nežinojo. Tik buvo žinoma, kad jis yra komunistų partijos narys tik nuo 1936 metų. Kiti mokyklos komunistai jį laikė jaunu komunistu — neužsitarnavusiu. Plk. Lukin'as buvo labai atsargus santykiuose su viršininku ir komisarais. Spėjama, kad tai buvo dar senosios caro armijos karininkas ar puskarininkis. Pasilikus jam mokyklos viršininko vietoje, lietuvių batalione buvo pašalinta daug nesklandumų: dienotvarkėje tvarkaraščių rašymo ir vidaus tvarkos srityse. Lietuviai karininkai jam atvirai nurodydavo netobulumus ir duodavo savo pasiūlijimus. Plk. Lukin'as dažniausiai sutikdavo ir leisdavo vykdyti. Pasireiškus laisvai karininkų iniciatyvai, per porą dienų normaliai pradėjo plakti ir visas bataliono gyvenimas.

(B. d.)

VL. JOVAIŠAS

SARGYBOJE

Naktis ledinėm rankom veidą glosto
Ir paslapčių skraistes ant žemės tiesia.
Taip vieniša nakties sargybos postė
Ir ilgu taip, kai tokios žvaigždės šviesios...

Ir menasi namai, gimti nameliai,
Rūpintojėlis kur medinis budi,
Kur taip laimingos miega eglės žalios,
Ir vandens lelijos tarp žvaigždelių prūde...

Taip ilgu kažin ko, kai žvaigždelytės lyja,
Lyg ašarom... Veidai vaidenas brangūs...
Tai tu, motut, šnibždi „Sveika, Marija",
Ilgai nemigdama, dūsaudama prie lango...

O prieš akis vien lygumos, kaip marios,
Tarytum plačios ir bekraštės jūros.
Sidabro prieblandą mėnulis beria,
Ir paslaptis šimtais akių juodųjų žiūri.

Akis aštriau prasiskverbia į toli,
Ten, kur mirtis, pavojai kur bežodžiai.
Ranka tvirčiau suspaudžia ginklą — brolį
Ir jis padrąsina, ramina ir paguodžia.

(Atkelta iš 3 psl.)

feriui sustoti. Ir vėl visi kažko laukėme keletą minučių. Valgyklos išorinėse duryse pasirodė dar kažkoks sovietas. „Panelė" šūktelėjo. Paėmėme ir tą „draugą" komandirą į savo „sanitarinę mašiną". Pradėjus važiuoti, žibintai vėl neveikė. Taigi, ir vėl tas pats šoferio manevras — remontuotis... Nerūpestingai švilpaudamas „Katiušos" motyvą, jis vėl keletą mitui pradėjus bent kiek spinksoti, nučių krapštėsi tamsoje. Mane pradėjo gerokai krėsti šaltis. Netverdamas pykčiu, kantriai tūnojau savo kampe. Pagaliau vargais negalais išvažiavome iš kareivinių rajono į plentą, Panevėžio miesto kryptimi. Trumpai tenka pasakyti, kad išgveręs sovietinis sunkvežimis duobėtu plentu varėsi vėžio žingsniu. Apie šešetą kilometrų iki miesto važiavome gerą pusvalandį. Svarbiausia — dar porą kartų nuotalkingajam „draugui" šoferiui teko remontuoti savo „bajavą" mašiną...

Įvažiavus į miestą, pirmiausia prasidėjo sovietų komandierių išlaipinimo operacija įvairiose vietose. Su vienu iš lakūnų išlipo ir pati mano palydovė, šoferiui šūktelėjusi, kad dabar važiuotų į įgulos ligoninėn. Pradėjus judintis iš vietos kažkokiam siauram skersgatvyje, iš priekio mašiną pradėjo stabdyti vėl kažkoks lakūnas, reikalaudamas jį pirma nuvežti į geležinkelio stotį. Šoferis pradėjo aiškintis, tačiau sustabdžiusis jo neatleido. Netekęs kantrybės, šoferiui įsakiau, kad tuojau mane vežtų ligoninėn. Pastarasis staiga patraukė sunkvežimį ir pradėjo važiuoti. Nusikeikęs sovietas pasiliko tamsoje.

Dar kiek pakraipęs įvairiomis gatvėmis, šoferis pagaliau savo „sanitarinę mašiną" sustabdė prie didelio kelių aukštų masyvo. Tai buvo naujosios apskrities ligoninės rūmai, sovietų paversti įgulos ligonine.

Taip aš iš Pajuostės kareivinių rajono už keleto kilometrų esančią įgulos ligoninę sovietine „sanitarine mašina" pasiekiau lygiai per pusantros valandos...

Sušalęs ir perpykęs pro pirmąsias pasitaikiusias duris sprukau ligoninės vidun. Gausiai apšviesti erdvūs rūmų langai turėjo liudyti, kad ten rasiu kažką panašaus į buvusią Lietuvos kariuomenės Karo Ligoninę.

Sn.

(B. d.)

Salmo pritaikymas naujausiai madai...

IŠ KARIŲ ANKETŲ

Kursantas Romualdas Kavaliauskas rašo: 1941 m. birželio 24 d. išėję iš miškelio sutikome mūsų korpo vieną karį, kuris prisidėjo prie mūs lietuvių kursantų. Šis miškelis buvo apie 3 km nuo K. kaimo.

Ant plento radome lėktuvų sušaudytą keleivinę mašiną. Ji buvo kraujais aptaškyta. Vietos gyventojai pasakojo, kad šia mašina bėgo daug politrukų su savo „katiušomis".

Mums besidairant, iš miško, plentu atėjo trys rusai leitenantai su granatomis rankose ir būrys raudonarmiečių. Jie ragino mus drauge su jais eiti. Mes, norėdami nuo jų atsipalaiduoti, sugalvojome apmauti juos. Pasisakėme, kad kairėje matėme vokiečių žvalgybą. Dešinėje buvo miškas ir rugių laukas, todėl rusai pasuko į rugius ir mums liepė nestovėti ant kelio, bet drauge sukti į dešinę.

Pasukę į dešinę nuėjome tiesiog į mišką. Miške susitikome tą patį ūkninką, su kuriuo kalbėjomės ant plento. Jis mus nuvedė į kamą pas mokytoją lietuvį, kuris mus aprūpino maistu ir civiliškais drabužiais. Šiek tiek pailsėję, dar tą pačią dieną ištraukėme R. miestelio link. Mokytojas mus palydėjo, davė 15 rublių ir palinkėjo laimingai grįžti. Eidami atgal į Vilnių, daugiau rusų nebesutikome.

Kursantas Bronius Mickevičius rašo: 1941 m. birželio 23 d. prie Zaskavičių vėl sudarėme gynimosi liniją. Mane paskyrė sekėju ir įsakė sekti geležinkelį. Pasirinkau nuošalesnę vietą, kad galėčiau pasilikti. Kai mūsų mokykla pasitraukė, šiek tiek palaukęs, pilna kautynių apranga, nuėjau į vokiečių pusę. Užpakaly manęs dar vyko smarkios kautynės.

Einant mane sulaikė vokiečių tankistas, sulaužė mano šautuvą ir pasodinęs ant tanko nuvežė į vieną kaimą. Čia persirengiau ir pernakvojau, o kitą rytą laisvas ėjau Smurgonių link. Birželio 27 d. vakare išėjau į plentą Vilniaus link. Kitą dieną atėjau į Ašmeną. Kadangi buvo vakaras, tai toliau eiti vokiečiai neleido — liepė nakvoti. Čia susitikau daugiau grįžtančių lietuvių kareivių.

Jeigu iki Ašmenos radome nuoširdesnius žmones, gaudavome pernakvoti ir šio to užkąsti, tai nuo Ašmenos buvo blogiausia eiti. Gyventojai nebenorėdavo priimti nakvynės, o arčiau Vilniaus (jau esant apie 20 km iki Vilniaus) tai ir valgyti nebeduodavo, nors ir už pinigus prašydavai. Į Vilnių grįžome labai nuvargę.

Kursantas psk. Stepas Rudokas rašo: Kai pastebėjau, kad po vieno orinio puolimo būrio vadas lietuvis iš rugių nebeatsikėlė (mačiau, kad jis išliko sveikas), pradėjau ieškoti progų pabėgti. Apsimečiau labai nusilpęs ir pradėjau atsilikinėti. Pagaliau pasivijo mane j. psk. O. ir nieko nesakydamas ėina šalia manęs. Iš pradžių pamanęs, kad jis mane seka, ir norėjau nuo jo atsilikti, bet jis vis tiek pat nelieka. Kai likome vienu du, užsiminėme apie bėgimą. Greit susitarėme ir priėję mišką movėme į šalį. Išgulėję rugiuose visą parą, patraukėme Vilniaus kryptimi. Sutikus vokiečius, jie mums nurodė kelią į Vilnių ir patarė, pasiekus miestą, užeiti į komendantūrą.

Parengė St. Širvys

— Rugsėjo 25 d. valstybiniame Noreikiškių ūkyje, netoli Kauno, buvo suruoštos žemės apdirbimo ir žemės ūkio mašinų vadovavimo srities paskaitos, kurias skaitė Reicho komisariato Rygoje ir Generalkomisariato žemės ūkio skyriaus atstovai.

—oOo—

KALAČO MŪŠIS SCHEMOSE

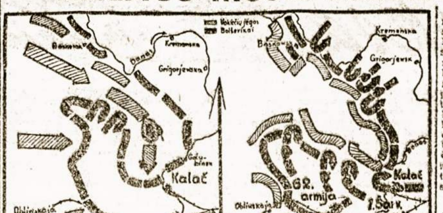

Schemose pavaizduotos keturios fazės mūšio Dono kilpoje (į vakarus nuo Kalač), kuriame buvo sunaikinta sovietų 2-oji armija ir didžioji 1-sios šarvuočių armijos dalis.

Kad atremtų tolimesnį vokiečių veržimąsi, sovietai buvo įsitvirtinę Dono kilpos aukštumose, į vakarus ir į šiaurę nuo Kalač. Kietomis kautynėmis vokiečių jėgos šiaurėje prasiveržė pro stiprius priešo įtvirtinimus ir smogė toliau Kalač link. Per keletą dienų vokiečių oro jėgos sunaikino tiltus per Doną, tuo pačiu metu Dono kilpoje naikindamos priešo transportus keliuose ir stotyse.

Per 5 apsupimo mūšio dienas, nuo 7 d. rugpiūčio, bolševikai į vakarus nuo Kalač sugrupavo stiprias jėgas priešpuoliui, kad atkirstų vokiečių apsupančias jėgas. Tačiau sunkiomis kovomis bolševikų priešpuoliai buvo atmesti į gilumą apsupamo ploto. Atpalaiduojantieji sovietų pėstininkų ir šarvuočių priešpuoliai, kuriuos iš rytinio Dono kranto rėmė artilerija, sugniužo.

Mūšiui besibaigiant, bolševikai dar kartą griebėsi naktinio prasiveržimo šiaurės rytų ir rytų kryptimis, tačiau buvo atremti su jiems kruvinais nuostoliais.

Per vokiečių koncentruotus puolimus buvo sunaikinta arba išvesta iš rikiuotės 1000 sovietų šarvuočių ir 750 pabūklų. Paimta 57.000 belaisvių, jų tarpe ir 181 šaulių divizijos vadas.

(„Wehrmacht")

IŠVYKIMAS

Puiki vasaros popietė. Saulė pačioje dangaus aukštumoje pakibusi, kaitriai glamonėjo savo spinduliais. Pakraščiuose dangaus kilo juodi debesys. Pietų vėjelis lakstė po rajoną, tingiai supdamas garbanotas beržėlių šakas ir, švelniai bučiuodamas saulė įdegusius vyrų veidus. Mūsų vyrai tik prieš kelias dienas iš Rytų kovos barų, grįžo poilsiui į M. Jie tikisi aplankyti prieš metus paliktus išsiilgtoje Tėvynėje savo brangius namiškius, pažįstamus.

Žinia, it perkūnas trenkė iš giedro dangaus ir žaibo greitumu aplėkė kiekvieną karį. Skubiai ruoštis žygiui, vykti ten, vėl į apkasus...

Linksmi veidai surimtėjo. Iš jų aiškiai buvo įskaitoma, kad kiekvienas kažką pergyvena. Skubiai tvarko ir ruošia žygiui savo apraną ir vyksta. Dalinių gurguolės su turtu ir stipria apsauga jau lenda pro rajono vartus ir dingsta sugriauto miesto gatvių posūkiuose. Rajonas ištuštėja. Pavakarys. Juodi debesys raižomi žaibų zigzagų pagrobė saulę ir svaidėsi perkūnais. Vėjas pavargęs užmigo griuvėsiuose. Rajone sklido linksmi ir liūdni armonikos ir smuiko melodijų garsai ir kažkaip keistai pynėsi su tolstančiais žaibų zigzagais ir perkūnijos garsais.

Švilpukas. Rajone vėl judėjimas. Daliniai rikiuojasi vakariniam patikrinimui, kuris atrodė kilnesnis, negu paprastai. Žymiai garsiau nuaidėjo „Tėve mūsų" ir Tautos Himno žodžiai. Po jų žalios gretos pabiro po rajoną ir tuoj vėl dingo kareivinių mūruose. Vykstant didelin žygin juk reikia pailsėti, susitvarkyti...

Aš likdamas M. kareivinių apsaugos komandoje, išeinu patruliu. Vaikštau gatve, prie kareivinių. Po lietaus ir perkūnijos, oras toks malonus, gaivinantis. Kareivinėse tylu, ramu. Pro atvirus langus girdimi budėtojo reti žingsniai. Vaikštau atidžiai sekdamas aplinkumą. Kažkur griuvėsiuose pasigirsta paskiri šūviai. Už rajono, prie belaisvių stovyklos taip pat kažkas šaudo, kartais suklega kulkosvaidis.

Pasižiūriu į laikrodį. O šis lyg sušalęs, vos, vos juda. Rodyklės taip pamažu slenka į priekį. Mestum į griuvėsius, kad nedirgintų nervų. Bet pagalvoji, ką gi tas mažutis negyvas mechanizmas kaltas, kad esant tarnyboje tos valandos taip ilgos...

Pagaliau, jau aušta. Kareivinėse nuaidi skardus švilpukas. Kuopos budėtojas šaukia: „Kuopa, kelk!" Vyrai šoka iš lovų, lyg paskelbus oro pavojų. Girdisi bėgiojimas, kalbos. Štai ir didžiulė mašinų vora, skrosdama šventą ryto tylą, atslenka griuvėsių gatve ir lenda į rajoną, rikiuojasi tiesiomis eilėmis, laukdamos tolimesnių įsakymų. Jos kaip ir prieš 3 mėnesius, veš vėl mūsų karius į tolesnius Rytų kovos barus.

Mūsų kariai greitai apleidžia kareivines ir pilnoj kautynių aprangoj eina į rajoną, rikiuojasi. Rajono svyruokliai berželiai, ramioje ryto tyloje, nuleidę garbanotas šakas, atrodo lyg nori išbučiuoti toliman žygin išvykstančius mūsų karius, šnera jiems meiliai „iki pasimatymo".

Vyrai skubiai sėda į jiems skirtas mašinas. Sudūzgia galingi motorai. Mašinos vorele slenka iš rajono ir dingsta tarp griuvėsių. Tesigirdi tik graži, skambi daina:

„Ąžuolėlio šakos linko,
Kaip mus jaunus karan rinko"...

Rajone įsiviešpatavo klaiki tyla. Griuvėsiais nusitiesė ilga dulkių juosta, sukelta vyrus išvežusių mašinų. Batalionas dingo akiratyje. Vėl išvyko naikinti raudonųjų banditų gaujų.

J. psk. J. J•tis

DAIGAI DYGSTA

RAŠO KARO KORESPONDENTAS H. A. KURSCHAT

(Pabaiga)

TRYS KRYŽIUKAI — MIRTIES SPRENDIMAS

Groteskinis atsitikimas, įvykęs majorui ir komisarui teatre, visur, kur tik buvo pašnabždomis apie jį kalbama, sukėlė juoką ir kerštingą pasitenkinimą. Abu gavo smarkius papeikimus, kurie juos paragino nepaprastam stropumui. Majoras vadovavo vadinamam pasų skyriui, kuriam sekti ir politiškai prižiūrėti buvo paskirtas komisaras. Jie gaudavo sąrašus įtartinų latvių, kurie turėjo būti išgabenti į Sovietų Sąjungą ir pagal reikalą turėdavo tiems nelaimingiesiems paruošti pasus.

Kiekvienas, gavęs tokį pasą, galėjo būti tikras, kad bus išvežtas. Be paso niekas negalėjo iš latvių teritorijos išvažiuoti į rytus, nors Latvija ir buvo paskelbta sovietine respublika.

Pasams išrašyti pasų skyriuje sėdėjo kelios moterys, priklausiusios komunisčių moterų organizacijai. Tik viena jų, latvė B., nebuvo partinė. Ją išimties keliu priėmė dėl to, kad gerai mokėjo rusų kalbą ir gražiai rašė. Ši moteris suteikė nemaža žinių. Kadangi išvežamųjų buvo visas legionas, tai moterys dažnai turėjo darbo iki vėlios nakties. Gyventojams, kurie turėjo būti labai greitai išgabenti, būdavo statomi prie pavardės du kryžiukai. Ne taip skubiai išvežtini turėjo po vieną kryžių, o kurie visiškai nebūdavo pažymėti kryžiais, tai GPU budeliai žinojo, kad su jais gali neskubėti.

Nuo tos dienos, kai abu sovietai gavo papeikimus, pavardžių kiekis su trimis kryžiais staiga pakilo; tai buvo tie, kuriuos reikėjo tuoj, čia pat, Latvijoj likviduoti, kuriuos neapsimokėjo vežioti. Aišku, jie abu savo didesniu stropumu norėjo vėl įsiteikti viršininkams. Taip atsitiko, kad vežamieji tuo sunkvežimiu iš Pinken, kuriems būtų grėsęs tik išvežimas, dabar gavo po tris kryžius: mirties sprendimas buvo padarytas.

Birželio 22 d. kad ir sekmadienį, pasų biure buvo dirbama lygiai, kaip ir paprastą dieną. Nors vokiečių kariuomenė iš pat ankstaus ryto peržengė sovietų sieną, tačiau Rygoj apie tai vargu ar kas pajuto. Netikėtumas visiškai pavyko. Sovietai visko laukė, bet kas bus užbėgta jų puolimui už akių — to jie nesitikėjo.

Kai tą rytą B. atėjo į biurą, ji negalėjo atsitiktinai per radio girdėtą tokią svarbią naujieną nutylėti. Komisaro įstaigoj nebuvo. Majorui pasirodė, jog pasaulis griūva. „Drauge B.", tarė jis ir savo žodžiams stengėsi suteikti griežtumo: „ar jūs gerai žinote, ką jūs kalbate?"

„Taip, drauge majore, aš sakau tik tą, ką savo ausimis girdėjau".

Majoras su savo auto mašina išlėkė ir po pusės valandos sumišęs sugrįžo. „Jūsų tiesa, drauge. Užeikite trupučiuką pas mane į kambarį". Jis stengėsi būti labai mandagus. Kai įsitikino, kad durys gerai uždarytos, jis pasilenkė prie jos ir tyliai paklausė: „Ar jūs, drauge, nesijuoksite iš manęs"? Jis jautė, kad ponia B. žinojo visišką jo neišmanymą, todėl jai buvo atviresnis, kaip savo tautietėms. Kai ji nustebusi paneigė, jis išdrįso paklausti:

„Ar teisybė, kad Berlynas nuo sienos tik už 20 kilometrų atstumo?"

Latvė paklausė, ar jis negalėtų žemėlapyje išsimatuoti. Taip jis žemėlapį turįs, atsakė majoras, tačiau iš jo jis nesusigaudąs. Iš kišenės jis išsitraukė Europos žemėlapį, atviruko formato, ir padėjo ant stalo. Tai buvo štrichuotas škicas, lyg vaiko nubraižytas, ir tokius duodavo karininkams! Ir išties, jame Berlynas nuo sienos tebuvo per piršto platumą.

„Drauge majore, šito žemėlapio aš irgi nesuprantu!" Atsakė ponia B. Ką gi daugiau turėjo ji pasakyti? Ar ji turėjo paaiškinti, kad sovietai apgavo savo planingai kvailinamus kareivius, kad užimdami Baltijos valstybes jie dar nieko nelaimėjo prieš Hitlerį, nes jos visiškai nejėjo į Reicho sritį, kaip kad dažnai galvojo sovietai. Jei komisaras sužinotų — už tokias kalbas atlygintų. Pagaliau ir patys komisarai nieko nežinojo apie tikrąją padėtį, o tik tuščiai plepėjo tai, kas jiems būdavo paduodama nurodymuose.

MASINĖS ŽUDYNĖS PINKEN

Rygos centriniame kalėjime per trumpą laiką buvo sušaudyti ir užkasti 98 latviai. GPU centre, Baltezerio sode, budelių padėjėjai, kasdami naujas duobes, nuolatos atsidurdavo į jau pakastus lavonus. Čia buvo vienas po kito sušaudyti ir pakasti 114 latvių. GPU aukos iš Pinken dar nieko nežinojo apie savo likimą. Jos net nežinojo apie skubius pasitarimus, kur jas reikėtų išsiųsti tada, kai vienas komisaras prisiminė girininką.

Šis pistoletų priverstas, sunkvežimį su 32 žmonėmis nuvedė iš Rygos į savo girininkiją. Žiauri kelionė vyko naktį, išilgai krantinės. Mašina prie balto transformatoriaus namuko pasuko į lauko kelią, vedantį į Pinken. Prožektorių šviesoj pro šalį skrido atskiri namai. Ant vieno posūkio mašina vienam akimirksniui nušvietė bažnyčią ir granito paminklą, vaizduojantį į rytus atsigręžusi šaulį, kuris dar prieš du dešimtmečius įspėjo bolševikų pavojų.

Sunkus autovežimis įriedėjo į neišvažinėtą miško kelią ir sustojo aikštelėje. Kastuvai subarškėjo. Vyrai žinojo: jie patys sau kasa kapą. Prožektoriai apšvietė vaizdą ryškia šviesa. Kai kurių moterų verksmas, pritrūkus ašarų, pavirto nesulaikomu klyksmu.

Niekas nežino, kaip tos masinės žudynės vyko. Tik po eilės dienų buvo surasti kulkų suvarstyti lavonai. Nepertoliausiai gyvenę ūkininkai lyg ir girdėjo, kaip keletą minučių ištisai ūžė sunkaus autovežimio motoras. Atrodo, kad gazo padavėją paspaudus, buvo nustelbtos salvės ir riksmas.

„NEVERK, TAVO MIRUSIEJI GYVI"...

Reikia pridurti, kad tų skerdynių išvengė tik gyvulių gydytojo duktė. Ištisomis dienomis ji klaidžiojo po mišką, tik nakčia išdrįsdavo ūkininkų namuose pasiprašyti trupučio duonos ir pieno. Nuolatos grėsė jai pavojus pakliūti patruliams į rankas. Vieną rytą ji gulėjo ant žemės ir netoli jos vyko susišaudymas, ji nežinojo kas dedasi. Kai visai arti pasigirdo balsai ir po sunkiais batais sutraškėjo šakos, ją užtiko... vokiečių kareiviai.

Juos paėmė šiurpas, kai kukčiodama ir ašarodama ji pasakojo apie savo tėvo pabėgimą, motinos mirtį ir jų namelio, kartu su visu turtu sunaikinimą. Tik vėliau sužinojom, kad tarp Pinken surastų lavonų buvo jos tėvas ir brolis.

„Neraudi, tave mirusie dzivos" (neverk, tavo mirusieji gyvi). Parašyta virš kapų, esančių netoliese bažnyčios, apsiaustų rudens medžių. Tie trisdešimt du rado savo paskutinį poilsį po dviem naujom smėlio kalvelėm, latviškom spalvom papuoštom.

Tame krašte daugelis iškentėjo dideles kančias. Neišmatuojamas jų liūdesys. Sunkus likimas latvių tautą atvedė mūsų nugalinčios kariuomenės pusėn. Kai mes išgirdome, kad šalia visų kitų ir latvių savanoriai išėjo su ginklu rankose, kad kovotų su bolševizmu, tada mes giliai pajutome, kas tais žodžiais kapuose norėta pasakyti: Iš savos tautos kilo keršytojai už savo žuvusius. Daigai dygsta.

Vertė L. ž. a.

(„Vilnaer Zeitung")

Auksas skersai meilės ir laimės kelio

Žinia, menkas stebuklas, jei puskarininkis Polikarpas Grušnelė, laimingai išgyvenęs kavalieriaus stone 30 metų, sumanė sukūrti šeimos židinį ir visam amžiui padaryti savo Uršulytę laimingą. Nepaisant to, kad draugai labai karštai atkalbinėjo nepriimti septintojo sakramento, Polikarpas ryžtingai ir neatšaukiamai nusprendė nepasiduoti jų gundymams: juo labiau, kad toliau gyventi be Uršulytės jam atrodė beprasminga. Draugai lieka draugais, galvojo ne kartą Polikarpas, jie tau malonūs ir geri, pakol sveikas, pinigo turi, alaus jiems negaili, o ne duok Dieve atsidūrsi kokioje nors nelaimėje, tai jų nei vieno su misinginėmis triūbomis neprisišauksi. Va, aną rudenį tik sunkesnėm slogom susirgo, čiaudyti trankiai ėmė, tai nei vienas draugų nosies neparodė. Paskui, jau jam pagijus, gerdami alų teisinosi, girdi, kaip mes tave galėjome lankyti, nežinodami gydytojo valios. O puskarininkis Burokas, artimiausias jo kaimynas, tiesiai išdrožė:

— Velnias tave galėjo lankyti, čiaudėjai, tarsi nosyje tau petardos sproginėtų. Žinok tu žmogus, kad tave tik paprasta sloga kankina! O patsai žinai, kad per nosį žmogus biauriausias bacilas išpučia! Pagaliau, jei smertis būtų ant nosies pakibus, būtumėm jau atėję, o dabar čiaudo, kad net langų stiklai virpa, tai kur galvosi, kad tokio ligonio dangus laukia...

Taip, taip, o Uršulytė visas tris dienas prie lovos išsėdėjo, šiltomis plytomis kojų padus gaivino ir ant nosies karštą varškę klojo. Nepabūgo jos širdis baisaus čiaudėjimo, neklausė ji daktaro, kokias bacilas Polikarpas per nosį išpučia, geras ar piktas. Na, kažin kuo ir būtų pasibaigusi ta sloga, jei ne Uršulytės gailestinga ranka, gal dabar danguje šventas giesmes giedotų arba, neduok mielas Dieve, pragare šėtonams kanopas paliruotų.

Antra vertus, koksai žmogui gyvenimas, kai namuose nėra moteriškos rankos. Prie tvarkos ir poilsio niekada negali prieiti. Va, visą vasarą Polikarpas su musėmis mūčijosi. Pareina namo, prigula valandėlei poilsio, o musės, ir dar patsai nelabasis žino kokios veislės, nespėjus sumerkti akių, jau manevruoja apie ausis, nosį, o kartais net ir akių rajone. Koksai čia malonumas, jei kariškam žmogui pagal nosį musė birbia! O būtų žmonelė, tai pasaugotų, netik muses nuvaikytų, bet dar būčiniu poilsį pasaldintų. Arba sakysime, jeigu imti grynai medžiaginius reikalus, pavyzdžiui, baltinius. Rodos, marškinius įsigyti, tai ne automobilį, bet pamėgink dabar! Iki pačio miesto burmistro reikia siekti! O Polikarpas, galima sakyti, tokių marškinių, kaip juos žmonės yra pratę įsivaizduoti, ir neturi. Na, yra tai yra marškiniai, bet kas iš jų, jei ir į grabą guldamas negalėtum jais apsivilkti. Vieni be rankovių, antriems nugarų trūksta, dar kitiems apikaklių vietoje perdėm beformės skylės. Remonto jiems reikia, o kas jį be pačios gali padaryti?! Marškiniai sulopyti, tai ne alaus kibirą išlakti, čia ne smako gerklės reikia, bet nagingų moteriškų rankų.

Nors rudeniop ir musių sumažėjo ir Polikarpo kūnas lengviau pakenčia vilnonį nertinį, einantį marškinių pareigas, tačiau be Uršulytės gyvenimas nemalonus ir gana. Vakarais ištiesia Polikarpas kojas, užmigti negali. Nuotaika nei šiokia nei tokia, tarsi kas šlapia mazgote per nugarą braukytų. Širdis kaista, lyg karštais pelenais apipilta, Uršulytės mėlynos akys, sidabrinis balselis ir lieknas, kaip upės skardyje išaugęs lazdynas, liemenėlis vaidenasi.

Todėl prieš kelias dienas nuėjo Polikarpas pas Uršulytę ir pasakė:

Už dviejų savaičių vedamės... Supratau, kad tavo širdis man skirta... — ir pabučiavo mergaitei į kaktą, nes žinojo, kad toksai bučiavimo būdas, nors labai neidomus, reiškia didelį iškilmingumą.

Uršulytė, žinoma, tuojau Polikarpui ant kaklo:

— Tarakoniuk, kaip aš tave senai myliu, koksai tu man brangus!.. Polikarpas ėmė ruoštis didžiajam gyvenimo įvykiui, pirmiausia susirūpindamas žiedų klausimu.

Tiesa, jisai turėjo labai pražmatniai padarytą iš 5-kių, dar caro laikų, varinių kapeikų žiedą, bet šeimininkė begydydama vištas, pekla žino nuo kokios ligos, pus. žiedo sulesino. Tačiau, apskritai, eiti prie altoriaus su variu nei šis, nei tas. Auksinių reikėjo tiek Uršulytei, tiek jam pačiam. Vieną popietį Polikarpas užėjo brangenybių krautuvėn ir sako:

— Taip ir taip, o be Uršulytės aš toliau negyvensiu, rodykite tuo jau du gryno aukso žiedus!...

Krautuvininkas sudžiūvęs žmogelis, juodais ūsiukais ir kvepiančia alyva pritepiais plaukais pašoko, kaip įgeltas:

— Prašom ponas, prašom. 850-tos prabos, prieškarinis auksas!

Ir paklojo du žiedus.

— Kiek kaštuoja?

— Po 250 markių ponas! — nė nemirktelėjęs atšovė džiusna.

— Ponas — sako Polikarpas — juokų nekrėsk, bet sakyk tikrą kainą, nes aš Uršulytę vistiek imu per pačią!

Žmogelis užkaito:

— Kokie čia juokai! Ką tamsta galvoji, auksas tai molis?! Be to, pažiūrėk koksai žiedų storumas, vyskupas nesisarmatytų nešioti: o tamstelė manai, kad aš pokštus krečiu!... Jei norite žalvarinius, prašom — už 50 markių atleisime!... — Ir abu žiedus piktai sužėrė dėžutėn.

Polikarpas atsisveikino ir susimąstęs išėjo.

Jo kupiną meilės širdį užgulė juodi nevilties debesys. Tokia pinigų suma! Iš kur ją paimti?!

Norėdamas praskaidrinti apniukusį gyvenimą, nejučiomis užsuko į barą. Čia sutiko ir taurų prietelių Klevą, kuriam pasipasakojo savo rūpesčius.

— Cha, — pliaukštelėjo liežuviu Klevas, — buvo čia ko rūpintis!... Žinoma, tie magazinų žiurkės visada plėšia. Tai jų amatas. Bet aš žinau žmogų, ir jis tau parūpins aukso abiem žiedams už 300 markių, o gal dar pigiau. Už darbą sumokėsi kokias 40 markių ir prašau, tai ne 500 markių!...

Polikarpui vėl gyvenimas tapo skaidrus. Sutarė kitą dieną bare susitikti. Klevas įspėsiąs žmogelį ir auksas bus...

Kitą dieną Polikarpui bare gurkšnojant trečią bokalą alaus, pasirodė Klevas su žmogumi, kuris auksu kloja takus į šeimos laimę.

— Nu, kaip? — tuojau šoko Polikarpas, spausdamas nepažįstamajam ranką.

— Yra.

— Puiku! Duok šen!

Žmogelis paslapčiomis ištraukė iš taukuoto švarko blizgantį rutulėlį ir atsargiai padėjo prieš Polikarpą.

— 10 gramų... — slaptingai sušnabždėjo.

— Tikras?

Žmogelis išsižiojo, ranka brūkštelėjo per pamėlusią nosį.

— Ponas, kaip mane gyvą matai, tikriausias! Galite šulinyje laikyti, nerūdys! Aukščiausios probos... Kaip ponas galite galvoti, savą žmogų dėl kelių markių apgaudinėsiu?... Prašau, jei netikite! — sugriebė auksą ir gribštelėjo peilio ašmenimis.

Tikrai, peilio paliestas auksas dar skaisčiau žibėjo. Polikarpui visos abejonės išsisklaidė.

— Tai kiek?

— Reikėtų 300...

— Užteks 250.

— Ne ponas, negaliu.

— 275!... Visi pinigai!

Žmogelis akimirksnį dvejojo, paskui garsiai per nosį išleido orą, kas, turbūt, reiškė jo galutiną apsisprendimą ir liūdnu balsu tarė:

— Tegu bus 275, dėl pirmos pažinties...

Polikarpas sumokėjo pinigus, o paskui jie visi trys ilgai dar gėrė alų, kuriuo be perstojo vaišino Polikarpas. Ir ko jam nevaišinti alumi! Kai jo pirštai kišenėje užgriebdavo auksą, jam atrodė, kad jis glosto šilkinius Uršulytės plaukus, o širdis sąlo didžios meilės apimta!

Po kelių dienų Polikarpas, nešinas auksu, nuėjo pas auksakalį.

— Prašau padaryti Uršulytei ir man žiedus. Šliubauno fasono. Ir raidės viduryje išmušti! — išdidžiai tarė duodamas auksą.

Ausakalys paėmė auksą ir ėmė tyrinėti, kažin kokiu kalteliu kalti, paskui skysčiu iš gražaus buteliuko pavilgė. Polikarpas tų bandymų metu pūtė krūtinę ir šypsojosi:

— Ką tikras caro laikų auksas?. Dantimis gali graužti, šulnyje laikyti, spalvos nekeis!...

Auksakalys patyrinėjęs auksą padėjo ant stalo ir, nepaisydamas Polikarpo išvedžiojimų, tyliu balsu tarė:

— Brangus pone, šis rutuliukas yra papraščiausio žalvario. Teisybė, jisai truputį iš viršaus paauksotas. Tamsta gali jį nešti, kur nori, bet niekas nepripažins žalvario auksu!...

Polikarpas griebė metalą ir galvotrūkčiais nuskubėjo pas Klevą.

— Kur tavo taisai aukso pardavėjas gyvena? Vesk greičiau! Rupūžė, jis man granatkulkę vietoje aukso pardavė!... Sumalsiu aš jam srėbtuvę! — šaukė uždusęs Polikarpas, bet Klevas, rodosi, jo negirdėjo ir apsiblaususioms akimis žiūrėjo pro langą.

— Ar stabas tave ištiko? Sakyk gi, kur tasai paukštelis, juk po 300 markių aš negaliu kiekvienam plėšikui dovanoti!...

Dabar Klevas pasuko galvą ir pavargusiai tarė:

— Eik po velniu!

Polikarpas pažaliavo, o Klevas sviedė ant stalo tokį pat auksą, kokį buvo pirkęs ir Polikarpas.

— Štai čia 20 gramų ir kaštavo 500, o varis nė kiek negeresnis už tavajį. Aš irgi labai norėčiau tą paukštelį sutikti. Visą dieną ieškojau, alei vieną karčiamą apėjau. Anei kvapo... Kaip į žemę įlindo gyvatė!...

Polikarpas atlyžo. Jis staiga visa suprato, o kai Klevas paaiškino, kad jisai atsitiktinai su aukso pardavėju susipažino bare, jam pagailo draugo:

— Na, ką padarysi. Kas galėjo manyti, kad su tokiu velniu reikalą turime!

— Taigi, taigi. Nurodė kur gyvena, bet pasitiko kieme, o šiandien, kai nuėjau, niekas tame name apie jį nei girdėti negirdėjo. Va, matai, kaip suaugusį žmogų kvailiu padaro!...

— Ir vestuves pagadina... — dar pridūrė verksmingu balsu Polikarpas.

BALYS ARŪNAS

JUOZAS ŽUKAUSKAS

Prasiskiria debesys

2)

(Tęsinys)

Slaptame rusų aerodrome, kuris nuo Jovariškių vos penki kilometrai, vakare nusileidžia vokiečių lėktuvai. Iš lėktuvų išlipę lakūnai apžiūri dvi eilės sudegusių sovietinių lėktuvų, bombomis sudaužyto angaro liekanas.

Kai žinia apie nusileidusius vokiečius pasiekė miestelyj esančius partizanus, Povilas tai pranešė Rudolfui.

— Aš turiu vykti pas savo draugus. Mano pareigos neleidžia man čia likti. Reikia skubėti, kol jie nepakilę. Palydėkit mane kas nors iki aerodromo, parodykit kelią.

Rudolfą palydėjo Pleikys. Kad būtų greičiau parūpino dviračius.

Aerodrome rado lėktuvus besiruošiančius kilti. Nustebo Rudolfo tautiečiai, apsidžiaugė.

Rudolfas trumpai papasakojo savo išgyvenimus, nepamiršdamas ir partizanų.

Vienas lakūnų, sukapota kaire veido puse, priėjo, kažką su Rudolfu pasitaręs, prie Pleikio. Paspaudė ranką.

— Malonu pažinti tokius vyrus. Jei taip, tai jūs galit ir toliau padėti mūsų žygiui.

— O kaip gis, — pasiskubino Pleikys. — Juk mes, taip sakant, visi kartu žygiuojame...

— Tad klausyk, — tęsė toliau lakūnas. — Pranešk savo vadui... Rusai jau traukiasi visu forntu iš jūsų krašto į rytus. Ankstį rytą besitraukiančias jų dalis pamatysite ir šiame plente. Netoli dviejų plentų susikirtimo čia yra toks tiltas. Vadagaliai, berods, jūs jį vadinate. Mums tasai tiltas yra labai svarbu. Svarbu, kad jis išliktų sveikas, kad besitraukią rusai paskutinį momentą jo nesusprogdintų.

— Suprantu, suprantu, — tvirtino Pleikys kas antrą vokiečio žodį.

— Taigi, va. O dabar trumpai: jūsų partizanų būrio pareiga — išgelbėti tą tiltą nuo susprogdinimo. Perduokit šį mano prašymą savo vadui.

Spausdamas kietą svetimojo delną, Pleikys sumurmėjo, užsirijo žodžiais.

— Padarysim, ponas karininke. Padarysim viską... Mes taip pat jau galvojom apie tą tiltą. Reikia gi ką nors daryti...

— Dar vienas dalykas, — priėjo atsisveikinti Rudolfas. — Nepamirškit mano draugo, kuris žuvo kartu su mano lėktuvu. Jis ten, raiste, paliko.

Lėktuvai pakilo. Greitai jie dingo Pleikiui iš akių už eglių viršūnių.

Stumdamas abu dviračius, Pleikys skubėjo miestelin.

Prie Jovariškių kaimo susutiko Juodžaros dukterį, Aliną.

— Povilas miestelyj? Paliko dar?

— Miestelyi. Aš einu pat tėvus į raistą. Rūpinasi gi, vargšai...

— Vesk juos namo. Pasakyk ir manąjai. Gana besislapstyti. Nebėra reikalo. Sumušti bolševikai jau traukiasi visu frontu iš Lietuvos.

— Dievuliau mano! — nušvito Alinos veidas. — Kas sakė?

— Sužinojau iš pačių tikriausių lūpų, — atmiešė žodžius su pasididžiavimu.

— Kokia laimė! Viešpatie, kokia laimė! Vadinasi, mes tikrai išgelbėti!

— Na, pakaks. Skubėk į raistą. O man į miestelį reikia, — nutraukė Pleikys džiugų pašnekėsį.

Alina nubėgo, tarytum miklios rankos į pakalnę paleista medinė ripka.

Palikęs kairėj pusėj Jovariškių kaimą, Pleikys pasuko laukų keliukan—trumpesniu keliu į miestelį.

Iki miestelio bebuvo vos kilometras, kai prieš jo akis iškilo didelis dūmų stulpas. Tasai kilo kaip tik iš tos vietos, kur stovėjo valsčiaus namai.

— Miestelis dega! — kruptelėjo Pleikys.

Ir iš tikrųjų. Kai jis pasiekė pirmąsias trobas, ugnies liepsnos jau rijo valsčiaus namus ir dar du pastatus.

Gaisras grėsė viso miestelio sunaikinimu. Pleikys jau rado subruzdusius gesinimo darbams visus partizanus.

Valeika šaukė vyrams, nurodinėjo, kas daryti, kad neužsidegtų kiti pastatai, kad nebeišsiplėstų gaisras.

Pleikys šokosi padėti. Kartu su kitais pylė ant gretimų namų kibirus vandens, klojo stogus šlapiomis marškomis, maišais.

Gaisravietę lokalizuojant, šalia stovįs Garbeika pranešė Pleikiui.

— Maža kad pabėgo, dar kokios velniavos pridarė... Ačiu Dievui kad tik tiek tenudegė...

— Kas pabėgo? — paklausė Pleikys.

— Valodka su Aronzonu ir dar dviem žydais.

— Nu-u! Kokiu būdu?

— Velnias juos ten žino. Išsilaužė kažkaip....

— — —

Pelkėse naktis.

Vandens liūnuose atsispindi apvalus mėnulio rutulys. Peleninės spalvos nuskurę krūmokšniai nusitiesia per tuos liūnus ilgais šešėliais.

Kas keliolikta žingsnį pasiklausydamas, slenka, lenkia krūmokšniu šakas kompartijos sekretorius Valodka.

MŪSŲ GYVENIMAS

Svečiai iš tėvynės

Esant Rytuose, mūsų batalioną jau antrą kartą aplankė karo kapelionas. Kadangi tai svečiai iš tėvynės, jie neatvyksta tuščiomis ir be dvasiško pasitarnavimo, atveža kariams moralinių įspūdžių bei dovanų. Anksčiau kapelionas atvežė per 300, šį kartą kapel. PANAVAS atvežė 100 visuomenės paaukotų knygų ir periodinės spaudos.

Bataliono kariai dėkoja lietuviškai visuomenei, kuri supranta, kad jos nariai, stovėdami Rytuose, gyvena ne tokiose sąlygose ir ne taip apsirūpinę, kaip tėvynėje.

*

— Temstant, vėjuotą rudens vakarą, laisvi kariai grupelėmis renkasi, kur jų laukia kunigas vienkartinės bažnyčios patalpoj. Bažnyčios patalpa gan kukli. Atsitraukusių bolševikų apgriautam, negyvenamam, be langų ir durų name ant atnešto stalo parengtas altorius. Prie vėjo gesinamų žvakių, pro skliautus spindinčių žvaigždžių, sudaro delyviui bažnyčios aplinką ir suteikia pilną maldos susikaupimą. Pradėdamas pamaldas, kapelionas vaizdžiai nušviečia Lietuvos istoriją nuo Gedimino laikų iki bolševikų invazijos. Iškeldamas šio karo prasmę, primena, kad šios pamaldos yra gedulingos, nes laikomos už visus mūsų žuvusius karius. Kiek karo sąlygose užgrūdintas karys moka susikaupti, dėkoja, pritaria kunigui giesmėmis. Galutinai pamaldos baigiamos karštais žodžiais — „Vardan tos Lietuvos, vienybė težydi"...

— Nors batalionas stovi ne vienoj vietoj, karių nuotaika yra gera, su vietiniais gyventojais sugyvena neblogai. Tik kariai seniai negirdėję lietuviškos programos, dainos vaidinimo, jaučia pasiilgimą, tuo labiau namiškių sveikinimai, kurie būtų malonūs girdėti, — lieka neišgirsti.

— Iš spaudos batalionas gauna: „Karį", „Į Laisvę", „Naująją Lietuvą", „Tėviškę", „Savaitę", „Ūkininko Patarėją", „Savitarpinės Pagalbos Žinias", „Žemaičių Žemę", „Wilnaer Zeitung" ir „Panevėžio Balsą". Spaudos gauna pakankamą kiekį ir reguliariai. Tėvynės spaudos leidėjams kariai už tai dėkoja.

Eug. Bliudnikas

PIRMOJI RADIJO VALANDA LIETUVIŲ KARIAMS IŠ VILNIAUS

Šį sekmadienį, rugsėjo 27 d. 10,15 val. radijo valanda mūsų kariams bus duodama iš Vilniaus. Dalyvauja ir Vilniaus Savisaugos Dalių orkestras, vadovaujamas kapelmeisterio muz. p. Vl. Obalevičiaus.

KARIAI IŠRAŠO LAIKRAŠČIUS SAVO NAMIŠKIAMS

Vieno toli Rytuose esančio Vilniaus SD bataliono kariai savo namiškiams Lietuvoje išrašė keliasdešimt prenumeratų „Kario", o taip pat ir kitų lietuviškų laikraščių ir žurnalų.

„ŠARŪNO" DOVANOTOS KNYGOS Į RYTUS

Anksčiau Vilniaus sporto klubas „Šarūnas" paaukojo mūsų vyrams, esantiems už tėvynės ribų, didesnį kiekį knygų ir rašomosios medžiagos. Šiomis dienomis šios dovanos išsiųstos į rytus.

Drauge pasiųsta ir vienos vilnietės paaukotos lietuviškos plokštelės.

„LIETUVIŲ ARCHYVO" II TOMAS JAU GAUTAS

Šiomis dienomis iš Kauno parvežta „Lietuvių Archyvo" II tomo 606 knygos, kurios jau paskirstytos daliniams ir pradedamos siųsti į Rytus.

PONUI

BENIUI GARLAUSKUI,

draugams, bataliono kariams ir visiems parciškusiems mums užuojautą, ir už aukas, tragiškai žuvus mūsų mylimam sūnui ir broliui psk.

PRANUI SAKALAUSKUI,

nuoširdžiai dėkoja

velionio tėvas, Juozas Sakalauskas šeima ir artimieji

Atsiliepimai

Pranešu, kad aš, **Juozas Jokubavičius**, Savisaugos Dalių kareivio Juozo Jokubavičiaus tėvas (paieškomas „Kary" Nr. 36), gyvenu, Skuode, Mosėdžio kelias, Kretingos aps.

KUR PALAIDOTAS KPT. PILVELIS?

Švenčionių Apskr. Viršininko įstaiga, sąrašyje su „Karyje" Nr. 37 (1146) aprašytu kpt. Pilvelio nužudymu, praneša, kad jo palaidojimo vieta, atrodo, galėtų būti Melionių km., Švenčionių valsč., ūkininko Andriaus Dambrausko, s. Jono, lauke. Ši vieta sutinka su aprašymu, nes yra apie 7 — 8 km nuo Švenčionių ir apie 200 m nuo plento (Adutiškio). Toje vietoje visai negiliai yra palaidotas karys. Pradžioje iš kapo dar buvusi matytis ranka. Atvertus žemę, buvo pastebėta, kad uniformos sagos išpiautos. Dabartiniu metu šis kapas užpiltas storesniu žemės sluoksniu ir aptvertas paprasta tvora.

Paieškomi dingę kariai

Kas turite žinių apie **Jurgį Jukonį**, kilusį iš Biržų, tarnavusį 1 P P, 2 kp., vėliau p.d. 309/4, dingusį iš Pabradės poligono, maloniai prašomi pranešti Elzei Jukonytei, Kaunas, Italijos gt. 52 bt. 1.

Eil. **Juozas Drapaitis** tarnavęs 3. Art. pulko 7. baterijoj. Bolševikų laikais sėdėjęs Lukiškių kalėjime. 1941.IV.20 d. išvežtas Rusijon. Kas turite kokių nors apie jį žinių, praneškite Magdei Sliesoraitienei, Garliava, Julijanavos II km.

Eil. **Vladas Lukianskis** tarnavęs 9. PP, vėliau 234. ŠP prieš karą Pabradės poligone. Kas apie jį ką nors žinotų, praneškite Juzei Lukianskienei, Garliava, Julijanavos II km.

Eil. **Domas Bernotas** prieš karą tarnavęs Pabradės poligone (pašto dėžutė 60/11). Dingęs per karą. Kas žinotų apie jo likimą praneškite Petrui Bernotui, Utena, Kloviniu km.

Eil. **Petras Kazlauskas**, tarnavęs 618 art. p. prieš karą Pabradės poligone. Ką nors apie jį žinantieji prašomi pranešti broliui Stasiui Kazlauskui, Antalieptė, Vencavų km., Zarasų aps.

Eil. **Jonas Mačiulis**, tarnavęs ryšių batalione 1 kp., vėliau Varėnos poligone. Kas žino apie jo likimą, prašomas pranešti M. Mačiulienei, Kaunas, Gardino gt. 63 bt. 9.

Psk. Povilas Žiaugra, tarnavęs 3. PP, bolševikų laikais — 179. ŠD PTD šoferiu. Pabradės poligone, 1941. VI. 25. buvo pastebėtas Adutiškyje. Žinančiųjų jo tolesnį likimą prašo pranešti Kazė Žiaugrienė, Vilnius, Literatų, 11—21.

Psk. Julius Tvardauskas, tarnavęs priešlėktuvinėj rinktinėj, bolševikų laikais — 179. ŠD zenitiniam divizione, Pabradės poligone. Žinančiųjų ką nors apie jį prašo pranešti Tvardauskienė, Menakiškių km. Asavitai, Zarasų aps.

Kas žinote ką nors apie karį **FELIKSĄ JARAŠŪNĄ**, Vinco sūnų, buvusį Pabradės poligone (pašto dėžutė 61/1), prašoma pranešti Vincui Jarašūnui, Medikonių km., Rozalimas, Panevėžio aps.

Psk. Leonas Garnys, tarnavęs Vilniaus pėstininkų mokykloje, Švenčionėlių poligone. Žinančiųjų ką nors apie jį prašo pranešti Antanina Suokienė, Panemunėlio geležinkelio stotis, Rokiškio aps.

Psk. Feliksas Sriubykė, tarnavęs Karo Mokyklos artilerijos grupėje, paskutiniu metu Švenčionėlių poligone. Žinantieji apie jo likimą praneškite motinai Onai Sriubykienei, Bikonių km., Kupiškis, Panevėžio aps.

—oOo—

PRAŠO ATSILIEPTI

Prašau atsiliepti asmenį buvusį drauge su **majoru Feliksu Baleišiu** rusų belaisvėje. Pranešti žmonai, Vilnius, Kaštonų g-vė 5—6.

Likt. **psk. Balys Gružas**, anksčiau tarnavęs 8. PP, vėliau 234. ŠP. Kilus karui, dingo. **Eil. Jonas Grinius**, gyvenęs Rygoje, tarnavo 8 PP, vėliau artilerijos pulke, Lentvary. Prieš karą buvo komandiruotas į Rygą. Prašau juos pačius atsiliepti arba žinančiųjų apie juos pranešti jų dabartinius adresus. Ieško Vytautas Galiušis, Kėdainiai, Kultūrt. ir Geodez. M-la.

Kas žino apie **Joną Stalauską**, s. Kazio, prašomas pranešti žmonai Elenai Stalauskienei, Papilė, Dusų km.

Ignas Stanulis tarnaująs Savisaugos Dalyse ir praėjusią žiemą išvykęs iš Kauno į Rytus, nieko nerašo ir neturiu apie jį žinių. Prašau jį patį atsiliepti arba žinančiųjų jį pranešti ir nurodyti jo dabartinį adresą. Ješko brolis kazys Stanulis, Olšankos vienk., Pabaiskas, Ukmergės aps.

LAIŠKAI

Kariai dėkoja už knygas

Per knygų rinkliavą suaukotosios knygos jau pasiekė ir toliausiai esančius lietuvius karius. Pagal knygose padarytus įrašus, ne vienas aukotojų gavo padėkos laiškus. Šį kartą paduodame viršilos Petro Bliudniko laišką rašytą pp. J. ir Ed Karnėnams, Vilniuje. Jis rašo:

„Brangūs Tautiečiai, pp. J. ir Ed. Karnėnai, šiandieną, mus esančius toli rytuose: kur ugnim liepsnoja dangus, kur ir stebūklingomis eterio bangomis lietuviškai tariamas žodis ir širdį kutena Tėvynės garsai veik nepasiekia — pasiekė Tamstų, Mielieji Tautiečiai, mums arba naujiems piliečiams rytuose, paskirtoji knyga.

Savo ir daugelio Gintaro žemės vaikų, besigrūmiančių rytuose su žmonijos nelaime — bolševizmu, vardu, širdingai dėkoju.

Mes išėjome į rytus, turėdami prieš akis Tėvynės rytojų, kad kietoje, žūtbūtinėje kovoje, petys į petį su visos Europos kariais, iškovotume Tėvynei giedriesnį rytojų, kad amžiams būtų sunaikintas ir mūsų Tėvynę, nors tik vienerius metus niokojęs, šimtus kraujo aukų pareikalavęs ir tiek daug kančių suteikęs, maras — bolševizmas.

Tamstų paskirtoji mums knyga mus tai kovai dar labiau grūdina ir žadina viltį, nes jaučiame, kad ir Jūs esate su mumis.

Pasinaudodamas ta proga, siunčiu Jums, Tautiečiai Tėvynėje, širdingus kareiviškus linkėjimus".

Iš tokių padėkos laiškų pajuntame, kad lietuvis karys su didžiausiu ilgesiu knygos laukia ir ją sutinka kaip įvertinimą jo žūtbūtinės kovos.

Įspūdžiai iš ligoninės

Lietuvių Savisaugos dalių kariai sužeidimo ar ligos atvejais guldomi vokiečių karo ligoninėse ir gydomi bei prižiūrimi kaip ir vokiečių kariai. Visi gulėję karo ligoninėse išeina patenkinti jų tvarka ir sąžiningu gydymu. Štai viršila Trečiokas sirgęs vos 8 d. atsiuntė mums savo laišką, kuriame reiškia savo pasitenkinimą. Jis rašo:

„Po keturių su puse mėnesio praleistų Rytuose, teko atsigulti vokiečių karo ligoninėn. Nors pardžioje temperatūros turėjau 39,5°, bet liga buvo paprasta ir sirgau tik aštuonias dienas.

Pirmas dvi sirgimo dienas buvau labai nusiminęs, nes dėl ligos pirmą dieną nieko negavau valgyti, o antrą tik arbatą ir porą sausainių. Paskui pradėjo duoti iki sočiai labai gerą maistą.

Kadangi mano pavardę vokiečių gailestingai sesutai buvo sunku ištarti, todėl ji mane vadino tiesiog „Litauer" ir visuomet klausdavo, „na Litauer, essen". Žinoma, jai kartais būdavo gražaus juoko, kad tas „Litauer" pripratęs gerai ir daug valgyti, suvalgydavo dvi ir net tris vokiškas ligonio porcijas. Bet užvis jai labiau patikdavo, kad lietuviai gerai jaučiasi, daug valgo ir greitai sveiksta.

Gydytojai ir sesutės ligonius prižiūri labai sąžiningai ir rūpestingai. Įdomiausia tai, kad aš per aštuonias savo sirgimo dienas, nei vieną kartą nepastebėjau mūsų sesutės kur nors asmeniniais reikalais išeinant, ar sunaudojant sau liuoslaikį. Nuo pat ryto iki 22 val. ji visą laiką prižiūrėdavo ligonis, ir virtuvę. Visuomet gerai nusiteikus, linksma. Kuomet ji pasirodydavo mano palatoje, aš visuomet pamanydavau — vokiečių tauta tokius didelius darbus atlieka tik dėka tokių, sąžiningai ir rūpestingai einančių savo pareigas, tarnautojų.

Kiekvienam pasveikusiam ligoniui išleistuvių proga yra duodama bonka vyno. Aš už pavyzdingą elgesį gavau dvi bonkas. Tiek vokiečių kariai ligoniai, tiek ligoninės personalas, apie Lietuvius yra geros nuomonės. Ir vėliau lankant sergančius savo kuopos karius, sesutė visuomet lietuviais buvo patenkinta. Tai rodo, kad lietuvis visur ir visados moka tinkamai elgtis. Tiek fronte, tiek ligoninėje su vokiečiais bendradarbiauti yra malonu" — baigia savo laišką viršila Trečiokas. (cis).

MALKŲ GAMYBOJE

Kai nesugebama koncentruoti smūgių...

Vienoj vietoj jis suklumpa, užkiuvęs kažkokį daiktą. Sugriebia instinktyviai rankomis — žmogus.

Sustingsta nusigandęs. Bet žmogus nejuda. Bailiai išplečia Valodka akis ir žiūri.

— Raudonarmietis... Negyvas draugas raudonarmietis, — sušnibžda nubalusios kompartijos sekretoriaus lūpos.

Mėnesienos šviesoj Valodka pamato prie raudonarmiečio šono kabantį didžiulį kobūrą.

Kompartijos sekretorius sukreipia įkypai lūpas. Atsega kobūrio viršelį.

— Tau tas dalykas nebereikalingas drauge...

Valodka kurį laiką žiūri į gulintį delne pistoletą, o po to paslepia jį kišenėj.

Pakrato sustingusią raudonarmiečio ranką. Pašnibždomis sako:

— Ačiu, drauge. Sudie, taurusai Stalino konstitucijos gynėjau!...

Ir tyliai, tyliai nusijuokia Valodka.

Atsisukęs dar priduria.

— Tu ir negyvas būdamas moki savo idėjos draugams pasitarnauti...

Prasiskverbę pro krūmokšnius mėnulio pilnaties spinduliai atsimuša į prasišiepusius Valodkos dantis, į keistai žibančias akis.

Valodka bėga dabar kone tekinas.

Jovariškių kaimo kryptimi.

— Pasikalbėsim, miela Alina, mudu paskutinį kartą, — šnibžda sau prikąsdamas dantis. — Aš iškelsiu tau vestuvinę puotą dar iki saulės patekėjimo.

Rytų pusėj vos vos prasikala aušros žiedo pumpuras. Kažkame nubunda pirmasis paukštis

Valodka jau šliaužia Juodžaros laukų paruge. Pasiklauso sustojęs, tačiau nieko negirdi apart savo širdies plakimo.

Kompartijos sekretorius prišliaužia prie Juodžaros sodybos daržinės.

Paskutinį kartą įsiklauso.

Iš kišenės išsitraukia benzinu pripildytą bonką. Atkemša kamštį. Žliūgteri ant pastato sienų, į pastoges.

Įžiebia degtuką ir padega.

Ugnies liepsnos nubėga daržinės sienomis, supliupsi pastogėj.

— Dūmus pajutusi ta prakeikta lapė tuoj išlys iš savo urvo... O-o-o, drauge Alina, fašisto Valeikos glėbyj tau nebeteks besivartyti...

Valodka perbėga daržą ir pasislepia prieš gyvenamojo namo duris tankiame krūme. Ugnies stulpai apima daržinės sienas ir stogą. Į auštantį dangų keliasi juodi dūmų kamuoliai.

Netoli daržinės pririštas, daužosi kaukdamas šuo.

Netrukus prasiveria gyvenamojo namo durys. Pirmiausia išbėga laukan samdinys — berniukas. Jis nuskuba prie degančios daržinės.

Troboj girdisi didelis triukšmas.

— A-a, štai, ir tu prakeikta išdavikų lapė! — prašvokščia kompartijos sekretorius.

Išbėgusi Alina stabteri ties priegonkiu.

Valodka nusitaiko ir paleidžia iš pistoleto keturis šūvius.

— O Jėzau!.. Povil... — suklinka Juodžaros duktė.

Kairysis priegonkio stulpas, nušviestas gaisravietės liepsnų, nusidažo Alinas kraujo dėmėmis.

Nebesuspėja ji suprasti, kas įvyko. Kūnas nebeišsilaiko, vienai sekundei atsirėmęs nugara į priegonkio stulpą. Gyvybės nebevaldomas sukrinta ant žemės.

Palaidi Alinos plaukai išsidraiko ant nasturkų krūmo.

— — — — — — — — — — — —

Saulė jau buvo pakilusi nuo miško viršūnių, kai Valodka pasiekė netoli Vadagalių tilto plentą.

Jis jau iš tolo pamatė, kaip skubiai traukėsi į rytus raudonosios armijos daliniai.

Kompartijos sekretorius nudžiugo. — Jis praneš dabar raudoniesiems apie Jovariškių partizanus ir atsives visą jų pulką į miestelį. Tada jis surankios visus sukilusius fašistus ir lieps juos iškarstyti ant šventoriaus medžių. Ak, kaip jam bus linksma tada žiūrėti į tą su kaupu perpildytą keršto taurę!

Valodka išbėgo į plentą. Čia pat pamatė stovintį tanką ir besikrapštančius aplink jį raudonarmiečius.

— Draugai tankistai! Mūsų miestelyje sukilo fašistai. Leniną ir Staliną niekina... Tuoj reikalinga jūsų pagalba... — skubiai prastūmė žodžius.

Raudonarmiečiai žvilgtelėjo į susidraikiusį nepažįstamą žmogų.

— Šaudykit į juos... Šaudykit, drauge. Ar gi nežinot, kad jiems švino reikia, — burbtelėjo raudonųjų karininkas, idėmiai sekdamas, kaip triūsia aplink užsikirstusį tanką nedidelio ūgio tankistas.

— Šaudžiau, draugai. Bet jų daug... Ten reikalingas jūsų švinas...

Karininkas, kuris matomai buvo tanko komendantas, mostelėjo ranka.

— Na, kaip? Tuoj sutaisysit, draugas puskarininki?

— Atrodo, kad jau. Pabandysiu. Velnias žino, su kuo tie vokiečiai ir šaudo, kad tokion vieton pataikė... — atsiliepė slopus raudonarmiečio balsas.

Valodka švaistėsi rankomis ir žiūrėjo į tankistus maldaujančiu žvilgsniu.

Tanko komendantas priėjo prie jo.

— Kas toks būsi, draugas?

— Aš... Aš kompartijos sekretorius, draugas leitenante.

Raudonarmiečių karininkas nusispiovė.

— Blogas sekretorius buvai, kad leidai fašistams sukilti. Apsileidimas pareigose, drauge...

(B. d.)

KARYS

Nr. 40 (1149) Vilnius 1942 m. rugsėjo 26 d.

PRENUMERATA: metams — 5,20 RM; pusei metų — 2,60 RM; 3 mėn. — 1,30 RM.
SKELBIMAI: Už dingusiųjų paieškojimus ir pan. iki 25 žodžių (arba jų dalį) po 1 RM. Ilgesni primokami po 5 Rpf už kiekvieną žodį. Karių ir jų šeimų užuojautos, sveikinimai po 50 Rpf už petito eilutę.

KAS NAUJA LIETUVOJE

— Rugsėjo 15 d. Reichshauptamtsleiteriui generaliniam komisarui dr. von Renteln'ui sukako 45 metai amžiaus. Ryšium su tuo iš visos Generalinės Srities gauta daugybė linkėjimu. Dr. von Renteln'o 45 metų sukaktis Kaune buvo iškilmingai paminėta.

— Ūkiai, kuriuose trūksta tinkamos žiemkenčių sėklos, gali jos išsikeisti Lietūkio kooperatyvų sandėliuose.

— Pulk. Just. (Der Kommendant des Sicherungsgebietes Litauen) Vilniaus Miesto Savivaldybei atsiuntė padėką už pavyzdingą (gražiausiai visoje Lietuvoje) karių kapų sutvarkymą ir priežiūrą.

— Vilniaus centrinėse gatvėse budinti policija paskutiniu metu aprūpinta baltomis rankovėmis ir pirštinėmis. Balta spalva padeda važiuojantiems geriau orientuotis, pagal policijos nurodomus ženklus.

— Numatoma, kad visoje Vilniaus srityje žiemkenčių plotai padidėjo 8%.

— Jauniesiems ūkininkams už surinktas vaismedžių sėklas, be atlyginimo pinigais, dar atlyginama įvairaus turinio knygomis.

— Lietūkis gavo ir tuoj per savo kooperatyvus pradės pardavinėti specialius peilius cukriniams runkeliams nudarinėti. Šie peiliai parduodami tik cukrinių runkelių augintojams.

— Vilniaus apskrities veislinių gyvulių laikytojams, kaipo premijos, paskirta tam tikri papirosų kiekiai.

— Šio mėnesio pabaigoje daugelyje vietų pradedamos jaunųjų ūkininkų vasaros darbų parodėlės. Premijoms paskirta 50.000 RM. Daug premijų paskirta daiktais ir žemės ūkio įrankiais.

— Paskutiniu metų įvesti leidimai keliauti ir siaurais geležinkeliais. Leidimus išduoda įstaigų tarnautojams — tos pačios įstaigos, o kaimų gyventojams per seniūnus valsčių viršaičiai.

— Šiomis dienomis Vilniuje lankėsi Lietuvos Pirmasis Generalinis Tarėjas generolas Kubiliūnas.

— Sužinota, kad į svetimu apskričių ligonines leidžiama vežti ligonis, tik tada, jei tos apskrities ligoninėje nėra atitinkamų skyrių ir jei joje nėra laisvų vietų. Prieš vežant į svetimą ligoninę, reikia atsiklausti ar yra laisvų vietų.

— Rugsėjo 18 d. Vilniuje įvyko Vilniaus apskrities viršaičių ir tiekimo gaminių vedėjų tarnybinis susirinkimas. Į susirinkimą atvyko gen. Kubiliūnas ir vokiečių valdžios atstovai. Buvo aptarta įvairūs klausimai susiję su javų kūlimu, sėja, pastočių tiekimu, prievolių atlikimu ir kiti ūkiniai reikalai.

— Pereitais metais platesniu mastu pradėta kava gaminti iš ąžuolų gilių. Kavos gamybai ąžuolų gilės ir šiais metais superkamos visuose „Sodybos" skyriuose ir supirkimo punktuose.

— Vilniaus Apskrities Valdybos išleistu paliepimu uknoliai bus pardavinėjami ne kalviams, bet tiesioginiai ūkininkams. Tuo būdu užkertamas kelias kalviams imti nepagrįstai aukštas kainas už uknolius.

— Rugsėjo 18 — 19 d. Kaune Generalinės Miškų Ūkio Direkcijos patalpose įvyko metinis urėdų suvažiavimas. Aptarta miškų kirtimo bei kiti svarbūs miškų ūkio reikalai.

— Raudonojo teroro parodą Panevėžyje per pirmą savaitę aplankė per 12.000 žmonių.

— Kovai su dėmėtosios šiltinės epidemija įvairose Lietuvos vietose įrengiami 63 dezinfekcijos punktai.

KULTŪRA, MENAS, ŠVIETIMAS

— Be Vilniaus, Kauno ir Šiaulių miesto profesinių dramos teatrų, provincijoje sėkmingai dirba keli mažesnieji dramos teatrai. Pirmoj eilėj Marijampolės Dramos Teatras, neseniai gavęs miesto teatro teises, Žemaičių Teatras, dirbąs Telšiuose, Ukmergės Miesto Teatras ir Dusetų Dramos Teatras. Šie visi teatrai ateinančiam dramos sezonui savo repertuaruose turi numatę pastatyti žymių ir sudėtingų scenos veikalų.

— Pono Švietimo Generalinio Tarėjo sutikimu Vilniaus Muzikos Mokyklai visuose jos skyriuose ir klasėse nuo 1942 — 43 mokslo metų pradžios leista vadovautis konservatorijos teisėmis. Be konservatorijos programos dar leista atidaryti pedagoginių dalykų ir dirigavimo klases. Be to, studijuojantiems dainavimo meną, atidaroma operos studija ir jai pagalbinės plastikos bei vaidybos technikos klasės.

— Generalkomisaro leidimu pradėjo veikti Lietuvos Blaivinimo Sąjunga. Taip pat duotas leidimas leisti jos organui, iliustruotam žurnalui „Darbas ir Sveikata".

— Š. mėn. 21 d. Vilniuje, Prekybos Mokyklos patalpose, Benediktinų g. 2. naujai atidaryta papildomoji (vakarinė) prekybos mokykla.

— M. K. Čiurlionio vardo vyrų choras po ilgų vasaros atostogų š. mėn. 21 d. vėl pradėjo savo darbą — lietuviškos dainos ugdymą.

— Spalių 1 d. Savitarpinė Pagalba mokyklų seserims paruošti atidaro tam tikrus kursus, kuriuose bus paruošiamos gailestingos seserys, daugiausia kaimų pradžios mokykloms.

— Vilniaus Filharmonija šiais metais, kaip ir praėjusiais, pradėjo ruošti reguliarių simfoninių koncertų eilę. Koncertai vyksta kiekvieną penktadienį ir yra transliuojami per radiją. Jau įvyko iš eilės penki toki koncertai.

— Jau spausdinamas „Lietuvių Archyvo" III-sis tomas. Tikimasi, kad apie spalių vidurį š. knyga pasirodys knygų rinkoje. Knygos tiražas 25.000 egz.

— Šiais metais ūkininkų tarpe jaučiamas didelis susidomėjimas žemės ūkio mokyklomis. Iš papildomų pranešimų matyti, kad mokinių skaičius šiais mokslo metais bus rekordinis. Mokslas prasidės spalių 1 d. Mokyklose mokslas teikiamas nemokamai.

— Vilniaus Profesinių Sąjungų Biuro „Poilsis ir Gyvenimo Džiaugsmas" skyrius profesinių sąjungų nariams š. mėn. 21 d. Filharmonijos salėje suruošė šiupinį. Programoje dalyvavo operos solistai: Jasaitytė-Gutauskienė ir Benoni, Vilniaus Miesto Dramos Teatro artistai: Gustaitis ir Siparis, Mažasis Filharmonijos orkestras, vad. A. Mikulskio, „Modernusis Ansamblis", vad. Lesinskio ir Hein ir prof. Špinalskis. Konferavo Vilniaus Miesto Dramos artistas Velička. Programa buvo parinkta gana įvairi ir įdomi.

— Nuo spalių 1 d. prie Vilniaus III-sios Valstybinės Amatų Mokyklos atidaroma dirbantiems metalo apdirbimo srity amatininkams ir darbininkams, vakarinė tobulinimosi mokykla.

— Š. m. spalio 3 ir 4 d.d. Visuomenės Reikalų Departamento iniciatyva Telšiuose ir Plungėje ruošiami dideli koncertai, kurių pelnas skiriamas Rytų lietuviams šelpti. Programoje dalyvaus Valst. Operos solistai Jonuškaitė — Zaunienė, Kučingis ir kt.

— Nuo šių mokslo metų pradžios Mažeikiuose steigiama amatų mokykla. Mokykloje veiks šie skyriai: statybos su mūrininkų, krosnininkų, betonuotojų ir dailydžių poskyriais, keramikos, ir siuvimo su baltinių ir lengvų drabužių siuvimo poskyriais. Mokykloje mokslas prasidės spalių 12 d.

— Į Šiaulių Apygardos Liet. Meno ir Mokslo Centro Valdybos Studiją stojamieji egzaminai įvyksta š. m. spalių 3 d. Kandidatai privalo mokėti mintinai bent vieną eilėraštį pasakėčią arba apsakymą. Mokslas pradedamas spalio 5 d.

— Nuo šių mokslo metų pradžios Adutiškyje pradės darbą pilna progimnazija. Šiems metams Švietimo Vadybos yra leistos ir valst. lėšomis išlaikomos 5 klasės.

— Prie Kauno Didžiojo Teatro jau antri metai veikia Vaidybos Kursai. Šiais metais į kursus iš egzaminų priimta 20 asmenų. Kursų vedėju paskirtas Kauno Didžiojo Teatro Meno Vadovas J. Monkevičius.

— Vokiečių tautai ir josios kultūrai geriau pažinti V. D. Universiteto Filosofijos Fakultetas organizuoja šį semestrą paskaitų ciklą. Paskaitos lies įvairias vokiečių kultūrinio gyvenimo sritis.

— Pradėdamos mokslo metus Šiaulių Apygardos Lietuvių Meno ir Mokslo Centras Šiauliuose paskelbė vadovėlių, (ypač pradinių mokyklų mokiniams) ir knygų rinkimo vajų Vilniaus krašto mokiniams paremti.

Rugsėjo 21 d. Kaune V. D. Universiteto salėje įvyko iškilmingas imatrikuliacijos posėdis.

— Savitarpinės Pagalbos Komiteto leidžiamas vaikų žurnalas „Žiburėlis" buvo paskelbęs konkursą. Dabar šio žurnalo 14 Nr. talpinama konkurse premijuotieji kūriniai: Alės Nakaitės 3 v. 7 pav. muzikinis scenos vaizdelis jaunimui „Žiogas ir skruzdės". Jurgio Jankaus „Vientautų berniukai", Čiurlionytės apsakymėlis „Paukščių karalius".

— Šių metų pavasarį Žemės Ūkio Akademija priėmė ir įvertino O. Juseliūnaitės, O. Vengrienės, St. Žakevičienės, M. Žilevičiaus, V. Čižausko, K. Dereškevičiaus, Ip. Štaro ir J. Pupininko diplominius darbus. Jiems visiems pripažintas agronomo vardas ir teisės.

— Spalių mėnesį daugelyje vietų ruošiami namų pramonės darbų kursai šeimininkėms — ūkininkaitėms. Kursai truks 2 — mėnesius. Juose bus dėstomi audimo ir mezgimo darbai.

— „Sodyba", ruošdamasi didžiajam smulkių ūkio šakų derliaus nuėmimui, išleido instrukcinę knygelę „Sodybos supirkėjo vadovas".

— Šiais mokslo metais pagausėjus mokinių skaičiui Švenčionyse praplečiama mokytojų seminarija. Veiks visi keturi pagrindiniai ir viename (III-čias) rengiamasis kursas.

— Vydžiuose, Rytų Lietuvos kampelyje šiais metais įkurta pirmoji lietuviškoji progimnazija. Progimnazijos steigime daug pasidarbavo vietos valsčiaus viršaitis Julius Milius.

SPORTAS

— Rugsėjo 27 d. Vilniuje įvyks lengvosios atletikos varžybos, kuriose pasirodys ne tik Kauno ir Vilniaus stipriausi lengvaatletai, bet taip pat Panevėžio, Ukmergės ir Šiaulių sporto rajonų meisteriai.

Trumpų nuotolių bėgimų varžybose matysime Bakūną, Karosą, Mackevičių, Urboną, Kairį, Sembergą, Aliliionį ir kt. Vidutiniuose nuotoliuose meisterį Vietriną, Laurutį, Kalpoką, Keturakį, Černiauską ir Jurgutį. Šuoly į tolį dotnuviškį — Suproną. Mėtymuose varžysis Puzinauskas, Tamulynas ir Kamičaitis. Šalia vyrų, varžybose dalyvaus ir stipriausios lengvaatletės moterys iš Kauno ir Šiaulių.

Ta pat proga ruošiamos ir futbolo varžybos tarp Vilniaus miesto ir profesinių sąjungų rinktinių. Ši sporto diena bus šiame sezone viena iš didžiausių ir įdomiausių.

— Dviratininkai vėl pasiekė eilę naujų rekordų.

— Atsargos karys (artileristas) boksininkas Juozas Vinča ištisą eilę metų garbingai atstovavęs Lietuvą Pabaltyj ir Prancūzijoj iš Rygos grįžta į Lietuvą ir dirbs kaip imtininkas. Tai taurus lietuvis ir sporto mėgėjas, nes būdamas ir sunkiose sąlygose nuolatos dirba sporto srity ir kelia mūsų sportinę garbę.

— LGSF smarkiu tempu ruošiasi savo 20-ties metų jubiliejui, kuris įvyks spalių 9, 10 ir 11 dd. Tam organizuotam darbui įvykdyti uoliai dirba visi šventės rengimo komitetai. LGSF Lietuvos sporto plėtotei yra nemažai užsipelnius; joje išaugo žymių sportininkų ir sporto organizatorių.

— Vokietijoj buvo pravestos, karo meto sąlygoms pritaikintos, Maratono bėgimo (30 km. — turėtų būti 42,200 km.) rungtynės, kurias lengvai laimėjo Weberis. Meisteris šiuo metu yra 33 m. amž.

„Deutsche Sport - Illustrierte" pagal duomenis paduoda sąrašą geriausių Europos lengvaatletų. Štai jie:

100 m. bėgime — Mellerowitz (vokietis), išplėšęs per 10,5 sek. antrasis Osendarpas (olandas). 200 m. — Mellerowitz, — 21,4 sek., toliau Strandbergas (švedas) — 21,6 sek. ir Monti (italas) 21,6 sek. 400 m — Lanzi (italas) — 47,3 sek ir Ferasutti (italas) — 47,7, sek. Pasaulio meisteris Harbigas su 48,1 sek atsidūrė trečioj vietoj. 800 m — A. Andersonas (švedas) — 1:51,8 min, Lanzi (italas) ir B. Anderssonas (švedas) po 1:51,9 min. 1500 m distancijoj Gunder Haeggas (švedas) — 3:45,8 min. Antroje vietoje A. Andersonas su 3:49,0 min. 2000 m. — Gunder Haeggas — 11,8 min. (naujas pasaulinis rekordas). 3000 mtr. — irgi to paties Haeggo — 8:01,2 min. 5000 mtr. — Hellstroem (švedas) 14:25,4 min. ir Larssonas (švedas) 14:26 min. 10.000 mtr. — G. Petterssonas (švedas) 30:29,4 min. ir Oesbrin (švedas) — 30:20,8 min. 3000 mtr. kliūtiniam bėgime Arwidssonas (švedas) — 9:04,8 min. 110 mtr. kliūtinio bėgimo Lidmanis (švedas) — 14,2 sek. ir Anet (šveicaras) su 14,5 sek. 400 mtr. kliūtiniam bėgime — S. Larssonas (švedas) 53,7 sek. ir Shristenas (šveicaras) — 53,9 sek.

Švedai gyvendami taikos meto sąlygose šiais metais bėgimų varžybose toli prašoka kariaujančių Europos tautų bėgikus. Rutulio stūmime — Woellke (vokietis) nustūmė 15,87 m ir Bongen (vokietis)) — 15,41 m. Kūjo mėtyme Storch — 57,80 m. ir D. Lutz — 57,68 m. Disko mėtyme Gonsdini (italas) — 51,18 mtr. Ieties mėtyme Nikkanenas (suomis) — 71,24 m, toliau Verszegi (vengras) — 70,73 m ir Pektor (vokietis) — 70,68 m. Šuoly į tolį karys Wagemannas (vokietis) nušokęs 7,58 m. Šuoly su kartimi — Mario Romeo (italas) peršoko 4,17 m, Glötzneris — 4,16 m. Šuoly į aukštį Gampegner (italas) — 1,98 m ir Niklen (suomis) — 1,97 m. Trišuoly — B. Johnssonas (švedas) nušokęs lygiai 15 m. Dešimtkovos meisteris yra Ernst Schmidtas (vokietis). Jo pasekmė 7280 taškų.

— Buvęs pasaulio bokso meisteris Max Šmelingas pareiškė, kad toliau aktyviai ringe nepasirodys, nes užimant Kretos salą, per desantų išmetimą, buvo sužeistas į ranką. Toliaus jis lieka treneriu ir patarėju jaunesniajai vokiečių boksininku kartai.

— Įvykusiose Kaune 1943 m. futbolo pirmenybėse Tauras suplieškė Kovą 4:0. LFLS — Perkūnas rungtynės baigėsi 4:4.

— Kaune įsisteigė futbolo teisėjų kolegija, kuriai vadovauti paskirtas Valerijonas Balčiūnas.

— Tarpvalstybinėse lengv. atletikos rungtynėse Vokietija — Rumunija, kurios įvyko Breslave, vokiečių lengvaatletai buvo žymiai pranašesni ir laimėjo 86:48 taškų.

Mes informuojame

SOVIETŲ SĄJUNGA

(Tęsinys)

Archaigelskas, sostinė to vardo provincijos, yra prie Baltosios jūros, Dvinos žiotyse ir turi 280.00 gyventojų. Jau X šimtmety normanai čia įsteigė prekybos skyrių. 1553 m. buvo rastas kelias į pasaulio vandenynus, kas privedė prie pastatymo mažos tvirtovės. Vardas kilo iš seno Mykolo Arkangelo vienuolyno. Archangelskas yra paskutinė stotis Vologda — Archangelskas geležinkelio linijoje. 1919 m. Archangelskas vaidino žymią rolę Antantės remiamam priešbolševikiniam judėjime. Dvina sujungtais kanalais per Volgą ir Dnieprą pasiekia Juodąją jūrą.

Baltoji jūra — dalis šiaurės Ledinuoto vandenyno tarp pietų rytų pajūrio Kola pusiasalio ir Archangelsko pajūrio. Tiktai 100 dienų metuose būna neužšalusi.

Novaja Zemlja (Naujoji Žemė) — sala šiaurės Ledinuotame vandenyne, apie 90.000 km²., be jokio medžio. Kalnuose galima iškasti anglies ir geležies rūdos. Turtinga žvėrių kailiais ir žuvimis. Olandas Barentas 1600 m. esančią į vakarus Ledinuotojo vandenyno dalį ištyrė ir pavadino Barento jūra. Įtartinus piliečius bolševikai ištremdavo ir į N. Ž.

Samojėdai — labai seni mongolų kilmės gyventojai. Didesnė jų dalis klajokliai, medžioja ir žuvauja. Gyvena Ledinuoto vandenyno pajūry, Sovietų Sąjungos šiaurinėje dalyje, tundrose. Samojėdas reiškia „save ėdąs". Šis žodis kilo iš slavų ir turi pašiepiančią prasmę.

Karelija: pietų rytų dalis buvusios Suomių hercogystės; į rytus ir šiaurę nuo Ladogos ežero ir į vakarus nuo Baltosios jūros ir Onegos ežero. Nydštato taika (1721 m.) suomiai privalėjo Kareliją, o 1940 m. sutartimi ir vakarinę Kareliją su žymiu Vyborgo uostu perleisti Sovietams. Sovietai tuojau padarė Karelų - suomių respubliką 170.000 km²., plote su 500.000 gyventojų. Karelija yra tikra suomių žemė su daugybe ežerų ir miškų, su kietomis žiemomis ir karštomis vasaromis. Šalia miškininkystės ir galvijų auginimo užsiimama ir žemdirbyste. Kai kurie bolševikų eksperimentai privedė kraštą prie susmukimo. Dabar Suomija petys į petį su Vokietija kovoja prieš Sovietų Sąjungą siekdama atgauti savo tėvynės dalį.

Petrosavodskas: Sovietų Karelijos sostinė ant vakarinio Onegos ežero kranto su 20.000 gyventojų. Įsteigtas 1703 m., ankščiau buvęs nežymus malkų, žuvies ir javų prekybos uostas.

Onegos ežeras: vienas didžiausių Europos ežerų: 235 km. ilgio ir iki 81 km. pločio. Labai žuvingas. Užšąlęs būna apie 150 dienų metuose. Savo negilumu ir dažnomis audromis, laivininkystei yra labai pavojingas. Daug salų, kuriose yra įdomių vienuolynų.

Svirio upė: dažnai suomių kariuomenės pranešimuose minima. Tinkama laivininkystei. Vienintelis vandens kelias iš Onegos ežero į Ladogos, apie 218 km ilgio. Sudaro dalį laivyno kanalų sistemos, kuriais sujungta Neva su Volga ir Baltąja jūra.

Ladogos ežeras: didžiausias vidaus ežeras Europoje, 208 km. ilgio, iki 126 km. pločio ir 36 kartus didesnis už Bodeno ežerą. Įteka apie 70 upių. Vienintelis ištakas Nevos upė. Nuo spalių mėnesio iki gegužės mėnesio užšąlęs. Labai žuvingas ir turi daugybę salų su garsiais vienuolynais.

Neva: 64 km. ilgio, ištekanti iš Ladogos ežero, teka per Leningrado sritį ir žemiau miesto įteko į Suomių įlanką. Leningrade sudaro deltą su penkiais pagrindiniais kanalais, kuriuose yra eilė salų. Neva tinkama laivininkystei ir sudaro komplikuoto vandens kelio ryšį sujungdama Leningradą su Baltąja ir Kaspijos jūromis. (B. d.)

MES ŠYPSOMĖS...

SKOTO TAUPUMAS

Skotas norėdamas sutaupyti pinigus už rūbinę, kavinėje pasidėjo apsiaustą ant gretimos kėdės. Eidamas paskambinti telefonu, prie apsiausto prisegė raštelį: „Dėmesio! Apsiaustas priklauso sergančiam šiltine!"

Skotui grįžus, apsiausto vietoje rado kitą raštelį: „Apsiaustas nunešas dezinfekuoti".

PATRAUKLUMAS

Skyrininkas eiliniui: — Nežinau, kodėl prie tavęs taip limpa mergaitės.

Eilinis: — Benzinas, Tamsta skyrininke! Jos mano, kad aš turiu automobilį, o aš tik nosinę sušlakstau.

*

— Tėte, kas yra mandagumas?

— Jei kas nors man pasako: „Eik po velnių", o aš atsakau: „Prašau pirma, aš paskui jus!" — tai yra mandagumas.

PASISEKĖ

— Na, mielas kolega, kaip jums pasisekė su jūsų pirmuoju pacientu?

— Puikiai! Šiandien našlė atnešė honorarą.

Jonaitis šiandien išsiblaškęs.